ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

15

Sayı: 18

İki ayda bir çıkar

İÇİNDEKİLER:

Halkevi Neşriyat Komitesi tarafından çıkarılır.

Sayı: 18 *Birinci Teşrin 1938*

ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

CÜMHURİYET VE ATATÜRK

N. R. KARATAY

Cümhuriyet kelimesinin ifade ettiği mâna, şüphesiz, halk hakimiyetidir; devlet mefhumu, zarurî olarak bir hakimiyet mefhumunu istilzam eder.

Fakat bu hakimiyet nereden doğmuştur, ve devlet hangi sıfat ve selâhiyetle bu hakimiyeti kendi üzerinde toplamış'ır ?

İdarî ve siyasî hukukun en mühim bahislerinden birini teşkil eden bu mevzu üzerinde pek eskidenberi bir çok fikirler yürütülmüş, münakaşalar yapılmış, mühim eserler ortaya atılmıştır. Zamanımızın en tanınmış hukuk bilginlerinden olan M. Dugint, 1920 de Nevyorkun Kolombiya Üniversitesinde « Hakimiyet ve Hürriyet» e dair seri derslerine şu sözlerle başlar:

"Millî hakimiyet, ferdî hürriyet, veya insan ferdinin muhtariyeti; dinî naslar derecesinde hürmetle karşılanan, ve tıpkı onlar gibi havarîleri ve şehitleri, 1789 dan şu sözleri söylediğim zamana kadar yeni cemiyetlerin hayatını dolduran naslardır. Fakat Amerikan ve Fransız müessisleri, bereketi daima yenileşen ebedî hakikatları formüle ettiklerini zannederken basit kuruntular yapıyorlardı. Bu âlemde her şey değişiyor, hattâ bu iddia edilen nasler bile: Duguit, bu iddialarını hayli zaman önce, daha şiddetli bir şekilde ortaya atmıştı « anlaşıldı, umumî iktidar hakkı, ilâhî bir delâgasyonla izah edilemez, ve mademki her ne yapılırsa

yapılsın, realitede bir kaç ferdin idaresinden başka bir şey değildir, o halde millî irade bir vehimeden başka bir şey değildir» Bu suretle Duguit'nin adeta anarşist bir tez gibi görünen, bu menfi realizmi «milletten gelmiyen ve fakat yavaş yavaş ona hulûl eden bir hakimiyet» fikrini kabûl eden Haurio nun endividüalizmine bir antitez yapmaktadır.

Daha önce klâsik bir endividüalizme saplanmış olan „Essmain " den hakimiyetin esasını (Contra sociale) den çıkaran (J. J. Rousseau) dan başlıyarak orta kurunlara doğru ilerledikçe, tabiî hukuk nazariyesi taraftarlarını, ve hristiyan teolojiyenlerini (Sen Toma) hep bu meselenin izahı etrafında uzun uzadıya nazariyeler ve münakaşalar yapmakla yorulmuş görürüz. Zamanımızda bu mevzuu en müspet bir metodla inceliyerek objektif bir neticeye varan sosyoloji olmuştur. (Dürkaym) ın Sosyolojik okulu, bu yolda sonsuz gayretler sarf ederek bizi aydınlatmağa çalışmıştır. (Davy)nin (la foi jure) adlı eseri, sosyoloji metodile vakaları tetkik ederek indî mütalea ve nazariyelere saplanmaksızın bu mevzuu inceliyen mühim bir eseridir. Sosyoloji bize, gösteriyor ki cemiyetlerin en iptidaî şekli kılanlardan en mütekâmil şekli „ Millet " lere gelinceye kadar hakimiyet kamusal vicdanın iradesinden başka bir şey değildir. Bu kollektif cemiyet şekillerinde ayrı ayrı tipler olabilir: Meselâ: totem topluluklarından ibaret olan ilk cemiyetlerde henüz organize olmamıştır. Küme içinde yaygın bir tarzdadır. Fakat bütün cemiyetin nizamı, bu yaygın kuvvetle mükemmel bir tarzda işlemektedir. Ferdler arasında iş bölümü yoktur, sınıf ve imtiyaz yoktur, ve henüz hiç bir suretle (Şef) belirmemiştir.

Fakat bu topluluklar gezici vaziyetten kurtulupta toprağa yerleştikleri andan itibaren bu yaygın ve anonim olan kudret, yavaş yavaş beliren şefler üzerinde görünmeğe başlar. Bu kümeler arasında, ara sıra vuku bulan dinî âyinler esnasında söz sahibi olan yaşlılar içinde her hangi birisi, daha ziyade otorite sahibi olur, ve git gide o cemiyetten kaynayıp çıkan (mana) kuvvetini kendi üzerinde toplar. Bu suretle zuhur eden şefler dinî, askerî, siyasî bütün kudretlerin mümessili olur. Eski Türklerde de (mana) kuvveti yaygın bir şekilden çıkarak ferdîleşmeye başladıktan sonra aşiretler teşekkül ediyor, aşiretlerin toplantısından (küçük il) ler, küçük illerin toplantısından (orta il) ler, orta illerin birleşmesinden (büyük il) ler, ve büyük illerin bir araya gelmesinden de (en büyük il) ler meydana çıkıyorki, bu sonuncularda geniş bir cemiyet otoritesini üzerlerinde taşıyan ferdler, hanlar, ve hakanlardır.

Cemiyetlerin en iptidaî devirlerinden itibaren geçirdiği safhalar, sosyolojinin yaptığı gibi ob-

jektif bir metodla takip edilecek olursa, iktidarın merkezleşmesi, hakimiyetin mutlak oluşu, veya şahsî hakimiyet ifadelerinden çıkan sonuçlara göre artık biz bu hakimiyeti toptan ve olduğu gibi, bir ferdi tavsif eden velâdi, değişmez, parçalanmaz, metafizik bir vasıf gibi kabûl etmenin, ve bütün bunların, yine toptan ve ayni surette kütle halinde, mutlak olarak bu hakimiyete inkıyat edeceğini aykırı bulmanın imkânı kalmamaktadır.

Bu hakimiyetin yavaş yavaş teessüs ve temerküz ederek kendisini ferdî makamlara nasıl terk ettiğini biliyoruz. Binaenaleyh biz onu izafiyet kanununa tabi olarak teşekkül etmiş (objektif bir müessese), bir (şey) olarak alıyoruz. Hakimiyetin bu suretle daima canlı ve intibaklara, veya tahditlere müsait olduğu görülüyorki, bundan onun tahrip edildiği değil, bilâkis canlı kaldığı manası çıkıyor.

Yine sosyoloji mütalealan bize gösteriyorki bu hakimiyetin kökleri, kümenin en aslî olan tabiat ve mahiyetindedir. Totem sembolü zeval bulabilir. Fakat onun sembolize ettiği realite bakîdir. Şefin ferdî hakimiyetini izah etmek için kendi tabiatını, inanlarını ve hislerini bir ferdde temsil etmek suretile cemiyetlerin ona bu iktidarı verdiklerini, ve siyaseten o şahsı hakim yaptıklarını müşahede etmek lâzımdır. Fakat mademki hakimiyetin ferdlere geçmesi, kümeye zıt olarak değil, bilâkis ancak kümenin bir temsili veya delegasyonu olmak suretile onun rehberi ve gayesi olmak için en yüksek ve olgun bir şuuru haline gelerek mümkün olabilir, böyle bir teşahhus (incarnation) neticesinde bir (tiranie) teessüs etmesi mevzubahs değildir.

Binaenaleyh ne ferd, nede cemiyet bu hakimiyeti yekdiğerine karşı (benimdi) diye iddia edemez. Ve onların veya, kendi hakimiyetleri hususunda kıskanç olan cemiyetlerin kendi aralarında karşılıklı istihkak davalarını yatıştırmak çaresi,Duguit nin yapmak istediği gibi, sadece ve münhasıran hakimiyet mefhumunu inkâr edivermek değildir, Bu, apaçık gören gözler için ziyayı inkâr etmek olur. Mademki hakimiyet sosyolojik metodla yapılan tecrübe ve müşahedelerle varlığını ve tekâmülünü tasdik ettiğimiz bir "şey," bir „vakıa"dır. Bunun sırf doktrinal bir konsepsiyon mahsulü olan asılsız bir mefhuma tekabül etmediğine eminiz. Mademki yaygın halde veya merkezleşmiş şekiller altında müşahedesi mümkün olan bütün cemiyetlerde onu görüyoruz, hakikatta onun reel ve ayni suretle daimî olduğunu izah ettiğimiz varlığının cemiyetteki bütün hayatın zarurî bir şartı olmamasına imkân yoktur.

Bütün reel şeyler gibi tahdit edilmiş veya istihale etmiş olabilir, fakat asla yok olamaz. Yok olan, veya meydana çıkan

sadece bazı şekillerdir, bu, hakimiyetin dağılma tarzıdır. Fakat o, daim bakidir.

Fertten cemiyete, veya aksine cemiyetten ferde geçerken de tabiat ve mahiyetini değiştirdiğini zannetmemelidir. O, sosyal hayatın bizzat ruhudur. Sosyete, tötemik kalanlarda görüldüğü gibi mütecanis olduğu zaman o her tarafta yaygın bir haldedir. Çünkü böyle cemiyetlerin ne parçaları, ne de hakimiyeti teksif edecek diferansiye olmuş fonksiyonları vardır; bilâkis cemiyet organize ve diferansiye olduğu zamanda sosyetenin muhtelif organlarında gayri müsavi bir şekilde dağılmış bir ruhtur, bu ruh bir veya birkaç fertte birleştiği zamanda devlet veya devlet organlarında mekân tuttuğu zaman aldığı şekilden başka bir şekle girer. Fakatyine ayni sosyal gayelere maliktir. Katî olarak hakimeyet kimsenin inhisarında değildir. O, teazzî etmeksizin olamıyan sosyal hayatın şartıdır.

Bu mütalealardan anlaşıldığına göre, milli hakimiyet ne icat edilmiş bir ideoloji, ne de nazarî müdafaalarla canlandırılmağa çalışılan bir efsanedir, O, yaşıyan bir vaka, tarihî zaruretlerle şekilden şekle geçen cemiyet şekilleri içinde hiç bir veçhile hayatını kaybetmiyen bir ruhtur.

Hegel'in « mutlak fikir », Şopenhaver'in « İrade », Bergson'un «hayat» prensipleri ne ise, bir milletin hakimiyeti de ayni neviden bir prensiptir.

Türk milletinin binlerce yıllık tarihi gözden geçirilirse « millî hâkimiyet» deni'en bu yüksek prensibin, zamanın karanlık tabakaları altından nasıl akıp gelerek «1923» de büyük bir Türk ferdinin ruhundan millî şuur sahasına çıktığını pek açık olarak görebiliriz. Bu tarih, Türkiye Cümhuriyetinin ilânı tarihidir.

Kökleri tarihin en derin karanlıklarında gömülü olan bir milletin benliğinde uyuşmuş şuurun uyanışı, cihan tarihinde bir mucizedir. Bu büyük mucize, « Kamal Atatürk » mucizesidir. Ve bu millî şuur bizzat « Kamal Atatürk » te tecelli etmiştir. Vakıa ilim mucizeyi kabûl etmez, fakat hadiselerin lojik zincirlenmesini mahdut prensiplerile izah edemediği zaman, onu kendisine bir tetkik mevzuu olarak alır.

İşte Türkiye Cümhuriyetinin kuruluşu, ve onun büyük, Önderi başlıbaşına bir çok ilim adamlanı bütün ömürlerince işgal edecek bir konudur.

Hadiselerin dinamizmile muvazî olarak inkişaf etmiyen sosyal bilgilerin klâsik ve fosilleşmiş terimleri zamanın, yepyeni oluşlarını tavsif ederken, çok dar ve manasız kalmaktadır. İlmî vokabülerin genişlemesi, ne bir lüks'ten ne de bir snobizmden gelir. Belki görüşlerimizin derinleşmesi bize hadiseleri daha başka türlü tanıttığı içindir ki, yeni tatbikler ve izahlar ortaya çıkar ve bu da yeni ve daha realiteye uygun terimlerin doğmasına sebep olur.

İmdi bizde millî vicdanı yaratan „Atatürk„ için konulan bütün vasıfların realiteye tamamile uygun gelmiyen bir takım klişeler olduğunu seziyoruz.

— O, sadece bir Cümhurreisimidir ? (hayır)

— O bir diktatördür? (aslâ)

— O bir liderdir? (değil)

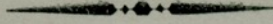
— Bir peygamberdir?(oda değil)

Biz inaniyoruz ki, O, bizzat bir millettir, Türk milletinin kendisidir. Bütün duyguları, bütün düşünceleri!e, kendi geniş ve derin tarihimizin şuuru, geçen sonsuz asırları ve gelecek nihayetsiz devirlerile Türk milletinin şahıslaşmasıdır.

O, yalnız tarihin değil, tabiatın bir mucizesidir.

Tabiatın bu büyük mucizesini, o, kendi yüksek hatsinin lisanile biz fânilere ifşa etmiştir:

“İki Mustafa Kemal vardır: Biri fanî olan Ben, öteki ebedî olan Millet”; Bu ilâhî, ifadenin ihtiva ettiği mâna, başlı başına büyük bir felsefedir.

MUSTAFA KEMAL

Selânik Rüştii Askerî Mektebi Son sınıf Talebesi iken

A. U. ELÖVE

10 Nisan 1313 tarihinde Selânikte neşredilmeğe başlıyan « Çocuklara rehber » adlı haftalık bir gazetenin bir yıllık cildi, bu yaz elime geçti. Daha evvel yine Selânikte intişar eden « Mütalâa » adlı edebî bir mecmuaya ilk yazımı verdikten sonra, bu çocuk gazetesinde zaman zaman tercüme veya telif olarak yazılar verdiğimi hatırladım. Uzun yıllardan sonra bu çocuk yazılarımı tekrar görmek merakile sahifelerini karıştırmağa başladım.

Bu Çocuk mecmuası çıktığı sıralarda Selânikte evvelce söylediğimiz « Mütalâa » adlı edebî mecmuadan başka « Selânik, Asır » gibi Türkçe yevmî gazeteler ve, « Jurnal dö Salonik » adlı fransızca bir yevmî gazete de çıkıyordu. İstanbulda ise buna benzer, « Çocuklara mahsus gazete » adlı bir gazete çıkmakta idi. O zamanlar orada « Tercümanı hakikat » gibi yevmî gazetelerden başka, « Malûmat » ve « Serveti fünun » gibi mecmualar da intişar ediyordu.

Kendi tabirile « Etfali zükûr ve inasın tehzibi ahlak ve tevsii malûmatına hâdim Haftalık risale » mahiyetinde olan bu gazete, devrin siyaseti icabile İstanbul ve sair mühim merkezlerde ilme, edebiyata göz açtırmayan tazyikten bunalmış bazı yetişkin kalem sahiplerinin eserlerini de, çocuk âlemile alâkası olmadığına bakmayarak ara

sıra dercediyordu. Selânik idadii mülkî edebiyat hocası şair muallim Cudi, Serezden şair muallim Sadi, Muharir Emine Semiye binti Cevdet paşa, İstanbuldan Tercümanı hakikat sermuharriri Selânikli Tevfik imzaları da böylece bu Çocuk gazetesine karışmış bulunuyordu.

Eski bir muallim olan büyük kardeşim N. Vecdinin tahrir riyasetini yaptığı bu gazete, bu suretle o zamana göre yalnız çocukların değil, büyüklerin ve bilhassa alâkadar olan mektep muallimlerinin, müdürlerinin de alâkalandığı bir neşir vasıtası olmuştu. Maarif ve mektep müdürlerinin, muallimlerinin teşvikkâr sözleri, ve bu arada Selânik rüşdii askerî müdürü kolağası Tevfik beyin gazetede görülen takdirkâr yazısı bunu gösteriyor.

Selânik merkez resmî ve hususî Türk mekteplerile beraber akâlliyet veya yabancı mekteplerinin Türk veya Türkçe öğrenen kız, erkek talebesini, İstanbul, Manastır, Serez, Drama, İskeçe, Üsküp, Edirne, Gümülcüne, Cumaibâlâ, Radovişte, Petriç, Köprülü ve sair Rumeli vilâyet ve mülhakatının resmî hususî mektepleri, erkek ve kız talebesini okuyucuları arasına çeken bu gazetenin umumî mündericatı, umumiyetle talebe seviyesine göre mektep şiir ve şarkıları, ilmî ve fennî malûmat, ahlâkî, fennî ve edebî hikâyeler, musahabeler, seyahatler, çocuk hıfzıssıhhası, mektep tiyatroları ve oyunları, söylenişler (monoloğlar), güzel sözler ve lâtifeler, talebe yazıları, ekseriya riyazî olmak üzere muhtelif suâller, bilmeceler ve mütenevvia, mektep ve maarif şuunu gibi mütenevvi mevzulardan ibaretti

Öz Türkçe ve terkipsiz dil:

Gazete tahrir riyasetinin noktai nazırı, dil itibarile de mümkün olduğu kadar çocuk seviyesini ve halk konuşmasını gözetmekti. 5 inciden itibaren hemen de her nüshasında görülen söylenişlerin öz Türkçe ve terkipsiz dili, bunu gösterdiği gibi « Serezli Sadi » hakkında (Numara 45 19 şubat 1313) te yazdığı şu sözler de bunu gösteriyor: « her ne kadar osmanlıca mütekellim isek te avamı nasımız bilhassa köylülerimiz arasında hemen sırf Türkce tekellüm edenler pek çok elduğundan hiç olmazsa mektep kitaplarının bu yolda yazılmış olmasında ne kadar muhassenat olacağını hepimiz anlar, cümlemiz takdir ederiz; Çünkü muallim efendiler çok defa bir tarih veya hesap kitabında olan tabiratı, tercüme edip manasını anlatmakla izaai evkata mecbur olduğunu siz de görüyorsunuz. Bu gibi dersleri yalnız mütalea ederken « Lügat » kitabına müracaat ettiğiniz, böyle bir kitabınız yok ise dersi öğrenmemiş kaldığınız vaki olduğunu biliriz. İşte Sadi efendi bu mahzuru defetmek için çok çalışıyor. Şimdilik bu yolda yazdığı asardan bir mükemmel «Tarihi osmanî » sinin yakında neşri memûldür. Bu tarihte anlaşılmayacak bir kelimeye bile tesadüf olunmaz.

Bu zatı muhterme,âciz «Rehber» alenen arzı takdirat ve teşekkürat eyler.»

Sonra muallim Sadi de Serezden şöyle yazıyordu :

« Rehber » imize ara sıra yalnız Türkçe sözlerle yazacağım. Umarımki sevgili çocuklar, böyle açık bir Türkçeyi okumakla daha çok sevineceklerdir; çünki kolay kolay anlayacaklardır. Yazmak okumak içindir, okumakta anlamak içindir, anlatmak ise bundan sonra başlar.» Muallim Şadinin bu öz Türkçe ve terkipsiz ifadesine, rehber ayni tarzla teşekkür ediyordu : «Bu büyük iyilikten sevgili çocuklarımız kadar bizde sevindik, ödeğini tanrı versin »

Bundan sonra mecmua, (numara 15, 17 temmuz 1313) de muallim Sadinin mektup halinde (birinci örnek) ini ve sonra (numara 15, 24 temmuz 1313) de bu mektubun karşılığı olan (ikinci örnek) ini veriyorduki, bu iki parçayı burada aynen gösteriyoruz :

Birinci örnek

Kardaşim !

Senden ayrılalı on beş gün oluyor, bu on beş gün içinde buranın en sevimli, en güzel yerlerini, ormanlarını, sularını gezdim, dolaştım. Ne yalan söyleyeyim, umdnğum gibi dinlenemedim. Bu güzel, bu sevimli yerler, yalnız gözlerimi okşayabildi.

Ben ise orada iken her gün okuyup yazmak'ar, ça' şmaktan bıkmış, hele o yüzü gülmez, çatık kaşlımızın dik dik bakışlarından usanmış olduğum için şu iki ay içinde bu güzel kırlarda, bayırlarda istediğim gibi eğleneceğim, yeşil çayırlar üstünde yuvarlanacağım, kuzularla koşacagım, kelebeklere karışacağım, oynıyacağım sanıyorum. Ha! oraye geldiğimde de bu tatlı eğlenişlerimi ballandıra ballandıra sana öyle anlatacaktım, senin ağzının suları akacak idi. Ancak iş öyle değil imiş, Ben pek yanılıyormuşum; Şimdi iyi anladım ki eğlence bizim için gerçekten çalışmak, okumak imiş Boş durmak, işsiz güçsüz oturmakta bir eğlence, bir tad bulunamazmış.

Kardaşım! Şu benim düşüncesizliğime bak ki buraya gelirken yanıma okuyacak yazılı bir yaprak bile almamışım. Büyük bir sevinç, sürekli bir eğlence umarken iç sıkıntılarına uğradım. Burada kendime uygu bir arkadaş da bulamadım. Ah, ne yapayım bilemem? Sevgili kardaşım! Sen şimdi bana kardaşca bir iyilik etmek, beni bu boş durmak sıkıntılarından kurtarmak ister misin? Öyle ise çok yalvarırım, ne yaparsan yap! Bana şuracıkta okuyup eğlenecek eski yeni ne bulursan bul da gönder, beni sıkıntıdan kurtar! eyimi? İki gözüm kardaşım

Sadi

Birinci örneğin karşılığı

Sevgili kardaşım !

Yazıp gönderdiğin güzel sözleri büyük bir sevinç ile okudum. En çok sevindiğim ne içindir, biliyor musun? İşte, eğlencenin ne demek olduğunu anlamağa başla-

محل اداره‌سی

حکومت جاده‌سنده

اعلا نشئت کتبخانه‌سیدر

صاحب امتیاز و مدیری

احمد مدحت

امور اداره و تحریریه‌سی ایچون

کتبخانه‌یه مراجعت اولنور

ادرنه‌ده محل توزیعی مروج کتبخانه‌سیدر

نومرو ۳۳

چوجقلره رهبر

۱۳۱۴

اطفال ذکور و اناثک تهذیب اخلاق و توسیع معلوماتنه خادم هفته‌لق رساله‌در

بدل اشتراکی

مجیدیه اون طقوز غروش حسابیله برسنه‌لکی سلانیک ایچون ۳۰ . آلتی آیلغی ۱۲ . سائر محلر ایچون برسنه‌لکی ۳۰ . آلتی آیلغی ۱۷ غروشدر .

نسخه‌سی ۲۰ پاره‌در

برنجی سنه

۸ رجب ۱۳۱۵ — پنجشنبه — ۲۰ تشرین ثانی ۱۳۱۳

dığın içindir. Evet! büyük bilgiçlerimizden birisi, "eğlence yorar, boş durmak usandırır, iş eğlendirir,, demiştir. Ne güzel söylemiş! öyle değilmiya? Bütün gün oynamak, aşağı yukarı koşmak, sıçramak bence bir eğlence sayılmaz. Çocuklar oynamalı, eğlenmeli; Ancak oyun da yolile, sırasile olmalıdır. Yoksa bu eğlence yüzünden bir çok çocuklar vardır ki, tanrı esirgesin, kiminin gözü çıkmış, kiminin kolu kırılmış. İşte bunların yaptıkları yolsuz, sırasız eğlencelere de eğlenee mi diyelim? Uslu çocukların oyunu, eğlencesi ise yine başka türlüdür. Bunu ayrıca sana yazacağımdır. Benim yazdıklarımı sen okursun, sonra karşılık yazarsın. Senin de yazacaklarını ben okurum, sana bir karşılık yazarım. Bizim için bundan daha tatlı, daha güzel bir eğlence mi olur? Öyleya, eğlenmek içinde öğrenmek! bundan daha iyi eğlence nerede bulunur? Eğlence derken sözü uzattım, başını ağrıttım. Bu suçumu seni çok sevdiğime bağışla! kardaşım! Orada gezmekten usanmış, boş durmaktan sıkılmış olduğun için bana okuyup eğlenecek ne bulursan bul da gönder diyorsun. Ne bulayım? Bilmez misin ki bizim gibi çocukların anlayacağı dil ile yazılan sözler pek azdır. Hangisini göndersem içinde yüzlerce arapça, farisice sözler karışmış, anlaşilması güç bir dil ile yazılmış olacak değil mi? Bunları okumak da ayrıca bir takım iç sıkıntılarına uğramak demektir. Biz ise okumağa eğlenmek, eğlenmek ile öğrenmek istiyoruz Her ne ise, bugün sana,"çocuklara Rehber,,den üç parça gönderiyorum. Başkalarına bakılınca, daha kolay, hele bizim için değerli, yararlı güzel sözler, bilmeceler, soruşmalar yazılıyor. Umuarım ki bunları seve seve okuyub eğleneceksin. Şimdilik sözümü burada bitiriyorum, Bunun karşılığını alırsam yine yazarım. Güzel yürekli arkadaşım, sevgili kardaşım!

Sadi

⁂

Mecmuanın yapraklarını çevirirken asıl dikkatimi çeken meseleye

ابن الحق لطفی افندی — عسکری رشدی مکتبی شاکردانندن
اسماعیل ضیا — سلیمان — عثمان صبری — ابراهیم مظلوم —
مصطفی کمال — اسماعیل نجمی — مراد نهاد — حسین حسنی

ve bu yazımın asıl mevzuuna gelince :

Mecmuanın ilme ve ekseriya riyaziyeye taal'uk eden suallerile erkek, kız hemen her mektep talebesi alâkadar oluyor. Ve bir hafta evvel verilen sualler ve bilmecelerin halline muvaffak olanların isimleri, ertesi hafta mensup oldukları mektep isimlerile ve bazan ait oldukları sınıflar zikredilerek neşrediliyordu.

Bunların arasında rüşdii askerî şakirdanından kaydile hemen her nüshada şu isimlere rastlanıyor :

Son sınıf talebesinden: Mustafa Kemal, Ömer Fevzi, Ahmet Kemal, Murat Nihat, İsmail Ziya, Süleyman, Osman Sabri, İbrahim Mazlum, İsmail Necmi, Hüseyin Hüsnü.

Ve ayrıca olarak : Hüseyin Nesimî, Mehmet Tevfik, Mehmet Emin, Emin Sermet, Ziya, Cevdet, Hasan Edip, Mehmet Rauf, İslâm Selâmi, Atıf Hakkı, Ahmet Mümtaz, Atıf, Ahmet Zeki, İbrahim Fevzi, Mehmet Kâmil, Mehmet Hulusi, Mehmet Bahaettin, Ahmet Fadıl, Hakkı, Hacı Salih, Ruhi, Hasan Mesim, Feyzullah, Yahya Saffet.

Mecmuanın (38 numara ve 25 kânunuevvel 1313) tarihli nüshasında „ Şuunu mekâtip " serlevhası altındaki " mektebi rüşdii askerînin bir az zamandanberi devam etmkte olan imtihanları hitam bulmakla geçen perşembe günu tevzii mükâfat resmi, mektebin büyük salonunda icra olunmuş, kırk üç şakirde şahadetname ita edilmiştir„ kaydına nazaran son sınıftan mecmuanın suâllerine iştirak edenler artık görülemiyor, burada, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının suallerini hallettikleri için mukayyet oldukları nüshalar :

(Numara 7, 22 mayıs 1313)dürki bunda isimler şöyledir : İsmail Ziya, Süleyman, Osman Sabri, İbrahim Mazlum, Mustafa Kemal, İsmail Necmi, Murat Nihat, Hüseyin Hüsnü efendiler)

Sualler (numara 6, 15 mayıs 1313) de verilmişti ki şunlardır :

- Suâllerimiz -

1 — Kışın ellerimizi ısıtmak için üflediğimiz gibi, kahve veya çorba gibi içeceğimiz sıcak şeyleri soğutmak için yine üfluyoruz, bunun sebebi nedir ?

2 — Aşağıda yazılan hayvanların tabiatları neye delâlet eder : Tavus kuşu, Deve, Engerek yılanı, Maymun.

3 — Dört adet teşkil edinizki her biri üçer rakkamla yazılıp ikiye müsavi olduğu halde bu rakkamlar dahilinde tki adedi bulunmasın.

4 — Bir adam tam 4 saat 3 çeyrek müddet seyahat etmeği arzu etmiş; gideceği mahalle saatte 8666 2/3 metro kateden bir araba ile gidip satte 4000 metre katedebilecek bir sür'atle yayan avdet etmiş; müddeti malûme nihayetinde tam hareket ettiği noktaya gelebilmesi için gideceği mahallin kaç metrelik bir mesafe olduğunun beyanı ve araba ile ne kadar zaman gitmesi, ve yaya olarak ne kadar yürümesi icap edeceği.

2 — (Numara 32, 12 teşrinisa-

كمال واموق

يلمجه مزى تماماً حل ايدنلر :

بو هفته كى بيلمجه مزك حلنى مشعر برچوق مكتوبلر
آلمش ايسه‌كده الك اى حل ايدنلرك اسملرينى صره -
سيله وتقديراً درج ايديورز :

كمال واموق افندى — معلمه الفت خانم - مكتب فيض
صبيان مأذونلرندن سليمان، اديب افندى - مكتب ترقى شاكر -
دانندن : ع . عصمت - مصطفى فاضل - ابراهيم احسان
افنديلر . عليه خانم .

فيض صبيان مكتبى شاكردانندن سعداء افندى .

رشدئ عسكرى مكتبى طلبه سندن مصطفى كمال - اسماعيل
ضيا - مراد نهاد - حسين نسيمى - عاطف حقى - حاجى
صالح افنديلر .

سيروزده صرافى عطوفتلو نائلى بك افنديك مخدومى حلمى بك -
سعادتلو حسن پاشا زاده ابراهيم حقى بك .. مكتب اعدادى

ni 1313) dır bundaki isimler şöyledir :

Rüşdii askerî mektebi talebesinden **Mustafa Kemal**, İsmail Ziya Murat Nihat, Hüseyin Nesimî, Atıf Hakkı, Hacı Salih efendiler.

Sualler (Numara 30, 30 teşrinevvel 1313) de verilmiştiki şunlardık :

- Suallerimiz -

1 — Bir adamın bahçesinde beslediği güvercinlerin cümlesi bahçe dərunundaki ağaçlara konmuş olsalar, bir güvercine konmak

için ağaç kalmıyormuş, eğer her bir ağaca ikişer ikişer konmuş olsa bir ağaç boş kalıyormuş. Acaba o adamın bahçesinde kaç ağaç varmış, ve ne kadar güvercin besliyormuş ?

Bilmece (Numara 31, 6 teşrini sani 1313) de verilmiştiki şudur (Muallim Sadi tarafından nrzıman tertip edilmiştir) :

Bilmecem canlı değil, gözleri var,
Kurudur gözleri yaş üzre akar
Cismi hoş, eli ayaklı görünür,
Altı harf üzere mürettep bulunur.
Bu mürekkepten olur beş terkip,
Ne güzel bilmece ettim tertip.
«Kâr din» söylediler, öyle, dedim;
«Nar diğer» dediler, öyle, dedim.
Bu ne din kârı, ne diğer ateş;
Ekseri hokka kalemdir buna eş.
Anlar erbabı kalem kıymetini,
«Digeran» anlayamaz hizmetini,
Gezdirir gözlerini hep yazıya,
Bakmaz asla o mürettep yazıya.
Daha izahına varmı hacet;
Kâtibe lazım olan bir alet

İşte talebelik hayatında « çocklara Rehber » in bilhassa riyaziye suallerine vakit vakit alakasını veren bu genç mektepli, ileride ilkin bir çok muzaffer harplerin, buhran düğümlerini, ve sonra sevgili Türkiyesinin en ciddi ve mu'dil iç ve dış hayatî meselelerini yüksek dehasının keskin kılıcile kesip çözen Büyük Rehberimiz **«Atatürk»** tür.

Halk Kültürü bakımından

CUMHURİYET

MURAT ALPALACA

Kuvvetli bir Ulus, dil ve kültür bağile birbirine sıkı bağlanmış, toplu yaşayan insanlardan teşekkül eder. Duyguları, görgüleri, düşünceleri, zevkleri.. birbirinden ayrı ve aykırı zümrelerden vücuda gelmiş bir Ulus, çakıl taşı yığınından farksızdır. Küçük bir sarsıntı ile birbirinden ayrılırlar, ve asla birbiriyle kaynaşamazlar. Birinin güzel, doğru, sevap, medeniyet dediğine diğeri çinkin, yanlış, haram, küfür, bid'at derse bu iki ferdin, veya böyle aykırı düşünen zümrelerin anlaşmalarına, mütesanit bir kütle teşkil etmelerine, aynı heyecanı yaşamalarına, aynı ülküyü kabûl etmelerine imkân tasavvur edilebilir mi? Şu halde aynı kültüre sahip olmayan, ve kültürce zaif olan insan kalabalığından vücuda gelmiş uluslarda vatandaşlık duygusu ve terbiyesi de zayıftır. Şu halde kuvvetli ve mütesanit bir Ulus meydana g tirebilmek, iyi yurddaş yetiştirebilmek için vatandaşlar arasında kültür birliğinin temini yollarını düşünmek hükûmetler için ön plânda yer alacak işlerden sayılmalıdır. En iyi hükûmet, yurddaşların kültürünü birleştiren ve yükselten hükûmettir. Bu bakımdan geçirdiğimiz üç idare devrimizi karşılaştıralım: Sultanlık, İstibdat, devrinde padişahlar ve onun hükûmet adamları, halkı birbirine

yaklaştıracak ve halkı yükseltecek kültür birliği temininden ziyade, halkı zümrelere ayıracak, birbirine düşman yapacak kültür husulüne çalışıyorlardı. Bu devrin kültür müesseseleri medreseler, tekkeler, okullardı. Okulları da medrese ve tekke tesiri altında kalanlarla, uyanık zümre yetiştiren yüksek okullar diye ayırabiliriz. Bu sayılan kültür müesseseleri tamamen bir birine düşman ve bir birine aykırı düşünür zümreler yetiştiriyorlardı. Tekke, medrese, mektep, ulemâ, meşayih, münevverler arasındaki kavgalar, halk kütlesini parçalayarak birbirine düşürdüğü gibi, yurd ve ulus için felâketlere de sebep olurdu.

Sultanlar mutaassıpları, cahilleri, miskinleri korur, zümreler arasını açmaya çalışır, ve bundan kendi lehlerine istifadeler teminine çalışırlardı. Abdülhamit zamanında ulemâ arasındaki münakaşalar yüzünden darülfünunun senelerce kapalı bırakıldığını hatırlarız. Meşrutiyet devri ise halk kütlesinin kültürce yükselmesini düşünmemiş, yalnız muayyen ve münevver bir zümre yetiştirmeğe çalışmış, buna kıymet vermiştir. Hattâ yapılan değişikliği, inkılâbı, bütün ruhlara sindirmeği, halka hazmettirmeği de ihmâl etmiştir ki bu da uzun seneler büyük halk kütlesinin istibdadla meşrutiyet arasındaki farkı kavrayamamalarını mucib olmuştu.

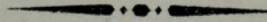
Meşrutiyet inkılâbını yapanlar, Fransa ihtilâlini yapanlar kadar olsun bu ihtilâli halkın ruhuna sindirmek lüzumunu duyduklarını açıkça gösterememişlerdi. Fransa ihtilâlini yayanların büyük bir endişemi vardı; halk büyük va'dlerin şa'şaasiyle ayaklanmıştı. Bu heyecan bir müddet sonra geçer de halka vad'edilen şeylerin birden yapılmadığını, bir anda büyük değişikliklerin husule gelmediğini görür, ve hayal kırılmasına uğrarsa o zaman inkilâp tehlikeye düşer, diyorlar, Halkın inkilâbı kolayca benimsemesi ve Cümhuriyeti sevebilmesi için çareler düşünüyorlar, raporlar, plânlar, proğramlar hazırlıyorlardı. (İhtilâl yapmak, ihtilâli hazım etmekten kolaydır!) diyorlardı. Halk kültürünün yükseltilmesi lüzumunu en hararetle ileri sürenlerden biri o'an Mase diyordu ki:

Millî hakimiyeti i'lân ettik. Asıl iş millî hakimiyeti ifa ede-

cek efradın ilmî kıymetinin yükseltilmesidir. Hâkim olmak isteyen halkın hâkimiyeti ifa ve kendisine verilen intihap hakkını hüsnü istimal edebilecek yurddaşlar yetiştirilmelidir diyordu. Böyle güzel düşünceler ortaya koyanlar olmakla beraber Fransız ihtilâlini yapanlar da Cümhuriyeti kuvvetlendirmek için teröre müracaat etmekten başka çarelere baş vurmakta çok gecikmişlerdi. Şu halde inkilâp yapmak kâfi değildir, o inkilâbı halka duyurmak, halk kütlesini kültürce yükseltmek ve birleştirmek lâzımdır. Bunu Cümhuriyet idaremiz en mükemmel, en göz kamaştıracak bir muvaffakiyetle başarmıştır.

Başta Büyük Şefimiz olduğu halde onun yarattığı Cümhuriyet Halk Partisi, ve Atamızın gösterdiği nurlu yolu izleyen Cümhuriyet hukûmetimiz halk terbiyesi, kültürü işlerine çok ehemmiyet vermiş. Cezri ve şuurlu harketlerle bu iş ide cihanı hayrete ve takdire düşürecek şekilde başarmıştır. Kültür kaynağı, kültür müessesesi olan Halkevlerimizin halk kültürüne yaptığı hizmetler saymakla tükenmez. Bursamızdaki Halkevinin Bursa muhitinde yaptığı kültür hareketlerinden bir kaç örnek göstererek sözlerimi bitireceğim: Ar kolunun açtığı resim dershanelerinin, resim, fotoğraf, elişi sergilerinin güzellik terbiyesi bakımından değeri pek yüksektir. Dil, tarih kolunun, dil birliğini temin için derleme işlerine, dil bayramlarına verdiği önem, Türk tarihini tanımak, faydalı vatandaş yetiştirmek için tertip ettiği halk konferansları, az zamanda halk kültürü bakımından pek değerli sonuçlar temin etmiştir. Kış geceleri muhtelif mahallelerde tertip edilen bu konferanslar, inkilâp tarihi, muaşeret adabı, vatandaşlış terbiyesi, vergi, askerlik, yurdun korunması ve muhafaza çareleri, sıhhat ve korunma, büyük adamlarımızı tanıtma... mevzuları etrafında yapılan konferanslar, konuşmalar büyük halk kütlesinin yetiştirilmesinde müsbet ve çok değerli sunuçlar vermiştir. Halk dershanelerinin açtığı gece dersleri sayesinde en kenar ve bucaktaki yurddaşlar, işçiler, mahbuslar da okumak, yazmak nimetini elde etmişlerdir. Lisan kursları, tatillerde açılan ikmal kursları da gençlerin bilgilerini artırmak, sınavlarda muvaffak olmalarını temin ederek okulların randımanını yükseltmek ba-

kımından çok değerli olmuştur. Köycülük kolu vasıtasile köylere kadar sokulan Halkevleri çalışmalarının köylülerimizin kültürce yükselişlerine de sebep olmuştur. Temsil kolunun binlerce yurddaşı çeken ve toplayan güzel temsilleri ile yaptığı tesirler, halk kültürünün yükseltilmesi bakımından değerini kim inkâr edebilir ?. İçtimaî yardım kolunun hayırlı faaliyetleri, insanî duygularını uyandırılması bakımından vatandaşlık terbiyesi için ne kadar kıymetlidir. Cümhuriyet idaremizin yalnız okullar açmak: sayısı her yıl artan binlerce genci yetiştirmek bakımından değil, bütün Türk Ulusunun kültürce yükseltilmesi bakımından yaptıgı hizmeti ve iyiliği. sayısız nimetler arasında ayrıca işaret ekmekle kıvanç duyuyorum.

Cümhuriyet Devrinde

KÖYDE KÜLTÜR

HAYDAR TOLUN

Eski "Osmanlı İmparatorluğu Türkiyesi,, Avrupa, Asya ve Afrika gibi üç kıtaya yayılmış, adetâ hudutsuz bir ülke idi.. İçinde arapları, ermrnileri, rumları, yahudileri, sırpları, arnavutları ilâh toplamış olan bu geniş ülkenin ayrı ayrı renklerde kumaş parçalarından yapılmış yamalı bir bohça manzarası vardı.. Çeşitli ırkların, çeşitli dillere bağlı, insan kütlelerinin insicamsız, ve en küçük bir içtimaî tesanütten bile mahrum karışık bir halitası olan bu imparatorluk Türkiyesi. üzerine yayıldığı üç büyük kıtanın bir birire benzemiyen coğrafî tabiat ve iklimlerine pek uygundu. Zalim bir "coğrafî materyalizm,, insanları birbirine yabancı ve adeta düşman yapmıştı.. Fakat bütün bu tesanütsüzlük, ve ayrılıkların garip ve feci bir tarafı daha vardı.. Kanı, ırkı bir olan Türk unsuru da "İstanbullu,, "taşralı,, diye ikiye ayrılmıştı .

İstanbullu, taşralıyı kendisinden saymayacak kadar şımarmış, bozulmuş bir tipti.. Taşralı, yüzlerce sene sürmüş hazin bir ihmalin fakir yaptığı zavallı bir mahlûktu.

Her nimet ve saadetin, sarayın etrafında toplardığı bu devirde, terbiye ve tahsil müesseseleri de İstanbula mahsus gibi idi.

Tanzimat'an sonra başladığı görülen nisbi uyanıklık ve kalkınma devrinde "taşralı,, için kayıtsız ve ihmalkâr olduğunu tered-

dütsûz söyliyebiliriz. O zamanın valilerinden birinin şu sözleri bu hakikatı ne güzel anlatıyor. Amasyaya giden bu büyük ruhlu insan, bir şiirinde:

Zan etme ki ben burada paşalık ettim,
Buldum yetim halkını babalık ettim !.

diye, taşralıya kakşı duyduğu insanî hissini izhar ediyordu. Evet halk yetim ve cahildi.. Halk bakımsızdı.. Bir kelime ile söylemek icap ederse onun İstanbul tarafından yalnız vergi ve asker için hazırlandığı ve arandığını söyliyebiliriz.

*
* *

Taşralıya ilk hakiki alâka ve sevgiyi Cümhuriyet devrinde doğmuş görüyoruz.. Bu sevgi ve ilgi de büyük «Atatürk» ün kıymetli işaretlerile yaratılıyor. Büyük inkılâpcı, «taşralı» nın, diğer tabirle köylü ve halkın artık ihmâl edilemiyeceğini, milletin temelinin ona dayandığını şu kıymetli sözlerile ne güzel tebarüz ettiriyor:

"Yedi asırdanberi cihanın dört köşesine sevk ederek kanlarını akıttığımız, kemiklerini yabancı topraklarda bıraktığımız, ve yedi asırdanberi emeklerini ellerinden alıp israf eylediğimiz ve buna mukabil daima tahkir, terzil ile mukabele ettiğimiz, ve bunca fedakârlıklarına ve ihsanlarına karşı nankörlük, küstahlık ve cebbarlıkla uşak menzilesine indirmek istediğiniz bu asîl sahibin huzurunda bugün ihtiramla hakikî vaziyetlerini alalım »

Bu yüksek manalı sözleri, Cümhuriyet devrine gelinciye kadar hiç bir devlet adamı söylememişti. Hattâ düşünmemişti bile.

Bunu söliyebilmek için, halkı içinden tanımak, Türk köylüsünün yüksek kalbini ve karakterini bilmek lâzımdır.

*
* *

Cümhuriyetten önce köy, mektep olarak eski kasabalarda ve şehirlerde görülen, bilinen "mahalle mektebi,, nin daha iptidaî ve komik bir yavrusundan başka bir şey tanımıyordu- Ekseriyetle camiye ait bir odada açılmış olan bu mektep, bir terbiye ve kültür ocağı değil, fakat sadece bir parça din bilgisi, ve yazma öğreten çok fakir bir müessese idi.

Zaten kelimenin iştikakî manası da sadece "yazma yeri,, demek değil midir?...

Evet bu manasile mektep, terbiye yeri değil, bir yazma yeri idi..

Bu mekteplerin hocalarına gelince, onların büyük bir ekseriyetinin de belindeki kuşaklarında "divit,, taşıyan cahil insanlar olduğunu söylemek mümkündür.

Bu günün ilkokullarına gelince, onların bünye ve karakteri şu satırların anlattığı şekilde çizilmiştir:

" İlk okul denince sadece okuma, yazma öğreten, bazı bilgiler veren bir yer değil, halk terbiyesinin en önemli kısmını üzerine almış millî bir kurum anlaşılmalıdır ,,

1937 istatistiklerine göre Türkiye köylerinde bu halk terbiyesi mefhumuna yaklaşmaya çalışan ve

Cümhuriyete lâyık bir müessese olması için uğraşılan, tekemmül ettiren "5119,, köy ilk okulu vardır. "293,, ilk okulla İzmir başta, "245,, köz okulile İstanbul ikinci, «202» köy okulu ile de Bursa üçüncü gelmektedir.

Bütün bunlardan başka az nüfuslu köyler için yeni tip mektepler de düşünülmüştür. "Köy eğitmeni,, adı verilen yeni muallimler, bu yeni tipteki köy okullarının kurucuları ve yetiştiricileri olacaktır.

Bu okullarla, sayısı kırk bini bulan yeni Türkiyenin kültür ihtiyacı karşılanmak üzeredir.

Köy eğitmenleri yetiştirme kanununun birinci maddesi, bu yeni tip muallimlerin rol ve vaziyetini şöyle tespit etmektedir:

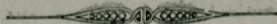
" Nüfusları öğretmen gönderilebilmesine elverişli olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek, ziraat işlerinin fennî bir şekilde yapılması için köylülere rehberlik etmek üzere köy eğitmenleri istihdam edilir,,

Bu kanun maddesinden, ne kadar mühim bir ihtiyacın ele alınmış olduğu derhal anlaşılmaktadır.

Orduda muvaffakiyetle çalışmış olan, okuma, yazma bilen fertler, "köy eğitmeni yetiştirme kurslarında,, hazırlanarak köylere gönderilirler.

Sekiz on köy bir Bölge haline getirilmiş, ve bu sekiz on köyün okullarına bir gezici baş öğretmen tayin edilmiştir. Bu suretle köy eğitmenleri çalışırken de daimî bir teftiş ve nezaret altında bulunmaktadırlar; Ve meslekî iktidarlarını mütemadî surette artırmak imkânını bulmaktadırlar.

Bu yeni teşkilât, köyün bir türlü halledilmeyecek kadar mudil görülen tahsil ihtiyacını karşılayacak yegâne vasıta ve son bir çaredir, ve Cümhuriyet idaresinin bulduğu orijinal bir yetiştirme şeklidir.

Cümhuriyet Devrinde

D İ L

M. ERGİN

Bu gün yine Türkler coşkun, ve Türkiye hudutlarını aşacak kadar taşkın iftihar ve ümit hislerile doludurlar. Canımız Atamızın kurup bize bağışladığı Cümhuriyet yavrusu, 15 yaşına girdi. Engin Türk tarihine nazaran bir damla sayılacak bu on beş yıl içinde serpilerek gürbüz bir delikanlı kıyafetinde bize gülümsiyor. Nurlu yüzünden, ve ışıklı gözlerinden gür bir kaynak halinde ümit fışkırtıyor.

Yalnız on yedi milyon Türkiye yurddaşının değil, bütün dünya Türklerinin üstüne titrediği bu genç ve dinç Cümhuriyet, bize ı eler vadetmiyor.

Atatürkümüzün dehası kadar hudutsuz bağrında, Cümhuriyetimiz, inkişaf etmiş ve edecek olan ne inkilâpcılar taşımaktadır.

Atamızın, çok sevdiği Türk milletine armağan ettiği bu inkilâplardan her biri, bir milletin tarihine övünme vesilesi olacak kadar yaşatıcı ve faydalandırıcıdır.

Ben bu satırlarda, Halkevimizin bu devrimleri nasıl benimsediğini göstermek için, onlardan birisi olan dil inkilâbile meşgul olacağım .

Her birinin bir millet tarihine süs sayılabileceğini işaret ettiğim bu inkilâbların başında, dil devrimi yer alsa değer. Yabancı dillerin çetrefil kalabalığı arasında bunalan, benliğini, istiklâlini, orijinali-

tesini kaybeden engin ve zengin Türk dili, harikalı bir elin müdahalesile bulanık unsurlardan kurtuldu; İlim ve fen ufuklarımızda bir fikir güneşi gibi doğarak kafamızı aydınlattı, kalbimizi ısıttı.

Uzun seneler, bir yudum bilgi elde etmek için muhtelif dillerin dolambaçlı labirentlerinde çarpınıp yorulan, ve yolunu şaşıran Türk çocukları ve büyükleri, Atamızın Dil inkilâbından sonra kaybettiği hayatî iksiri bulan her baytiyar gibi sevindi, uzun bir oh çekti.

Kolunu kendi dil hazinesine daldırdı: oradan ne renk renk; ne çeşit çeşit; ne paha biçilmez bir değerde; ne ölçülmez şümulda; ne pırlanta kıymetinde kelimeler buldu. Meğer bu kaynakta neler varmış: Türkün gülmesini, övünmesini, sevincini, tasasını, ağlamasını, sızlamasını, hasılı kafasının bin bir düşüncesini, kalbinin bin bir duygusunu içimize sindiren ne çok kelimler saklı imiş: Aradıkça, uğraşdıkca, dilin zenginliği, enginliği, Türkleri bile hayrete düşürecek derecede çıktı. Bu ne güzel dil; ne manalı dil, ne alımlı ve ne verimli dil: Bu, dillerin anası, ve Atamızın dili, bize kolayca neler öğretiyor: Aşkımız, şi'rimiz, ilmimiz, fennimiz, hünerimiz hayallerin ipek; fikirlerin çelik kanatları, Türk Dilinin feyizli kökünden gıdasını, kuvvetini alıyor.

Şairlerimizin, âlimlerimizin, filozoflarımızın, fen adamlarımızın susuzluğunu giderdiği bir tek kaynak var: Türk Dili kaynağı:

Artık bu gün Türk çocukları, kitaplarında, ana dillerinin kökünden çıkarılmış (terim) lerle karşı karşıyadırlar, ve bunları öğrenirken bir ürkme, bir yabancılık duymamaktadırlar.

Halkevimiz, Dil inkilâbımızın istediği her türlü faaliyete geniş ölçüde iştirâk etmiştir. (Derleme) işlerinde az sayılmıyacak kadar çalışdığı gibi, (terim) meselelerinde de övünülecek derecede kendini bu işe vermiştir.

Misâl olarak (Tıp) terimlerini ele alalım: Bu işte çalışan arkadaşlarımız, vazifelerinin üstüne, aşk derecesinde düşmüşlerdir.

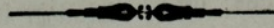
Üç seneden fazladır ki hiç bir engele boyun eğmeden, muntazam surette toplanmışlar, saatlarca uğraşmışlar, (12,000) den fazla Tıp terimin (ana) kaynağımızdan karşılığını bulmuşlardır.

Bu terimleri bulmağa çalışırken onların Fransızca, Almanca, Lâtince köklerinden araştırmalar ya-

parak her terimin hangi parçalardan çıktığını, ne suretle terkip ederek şu veya bu manada (terim) olarak kullanıldığını da bulmuşlar; ondan sonra Türkçemizin kaynağından, ve halkımızın dilinden de istifade etmek suretile akla, mantığa uygun, isbatı mümkün Türkçe (Terimler) meydana getirmişlerdir.

Bu arkadaşlar iğne ile kuyu değil, göl kazmışlardır.

Bu zor işi yaparken onlar, Ata türkün inkilâp ateşinden, her şekil davamızı kolaylaştıran dehâsından ilham ve feyzalmışlardır.

OKUMA VE OKUTMA

MUZAFFER ALPER

Yazıma başlarken, gözlerimde ne bir gümrükcü, ne de bir rasataneci gözlüğü var. Günlük işlerini grafiklerle başarmıya ödevlenmiş, bir estik sahibi dağilim. Ben 15 yılın, ta kemiklerine kadar işleyen inkılâpların hamurundan kopmuş, ve ruhunun ülküsünü, müsbet ilimler meş'alesinden alanan, imanlı nesilden bir parçayım.

Size okuma ve okutmaya bağlılığının, belki pek dar olan çerçevesi içinden, haykıracağım ki.. Okuma ve Okutma, bütünlük ve birlik ülkümüzün, tek anahtarıdır, oraya koşalım.

Okumıyan millet, rüyalarını hakikat sanan zavallıya benzer. Türk, her zaman okumuş, her zaman öğrenmiş, her zaman yaratmıştır. Eğer biz Türkün eski medeniyetini, bir su gibi içtikten sonra unutan şarkın uyuşturucu havasını koklamasaydık, medreselerin, «Ebcet ve Hevvesi» yle vakit geçirmezdik.

Eğer biz, başımızdakileri, allahın gölgesi sanmasaydık, vurulan her darbeye boyun eğmezdik. Eğer biz, kendimizi bir zaman için unutmasaydık, başkalarının şahsiyetinden müteessir olmazdık.

Dünya tarihinde, Türk kadar kuvvetli, Türk kadar zeki bir milleti şimdiye kadar kim gösterebilmiştir ?

Atamızın « Ne mutlu Türküm diyene » sözü nereden alınmış bir ilhamdır ?

Gözümün önüne, bir teşrih masası gibi serilen hakikatleri seyrediyorum da, 15 yıldan önce, camiye bitişik, karanlık bik odada diz çökmüş zavallı bir Türk çömezinin karşımda delirdiğini görüyorum.

Heyhat, o günler ne kadar acıymış !

Tarihin pek önemli şehirlerinden olan Bursamız, elli yıl önceden beri Radyo adımlı, çelik bilekli çocukların elinde olaydı, acaba dünya şehirleri onunla boy ölçüşebilirmiydi? İçinizde « niçin » diyen çıkmaz sanırım. Şaşırtıcı inkılâplar, hepimizin gözü önünde serili değilmi ?

Geçen gün Bursa Kültür işlerini şöyle bir gözden geçiriyordum. İşe, İlimizin 47 köylü « Gürsu » Kamunundan başladım : Burada kamun ve köyler dahil olduğu halde kültüre ait bilgi verecek bir kayıt yoktur. Ağlanacak şey. Bir millet okumadan yükselirmi ? bunu düşünemiyecek kadar da mı afyon yutmuştuk.

Cumhuriyetten sonraya bakıyorum, ne kadar fark, ne kadar değişik, 47 köyden 16 sında dördu tam teşekküllü, 12 sinde üçer sınıflı okul var, öteki köyler de oldukça bir birine yakın. Bu okullarda (1155) talebe okuyor. 32 kişilik bir pansiyon da Kamun okuluna eklidir.

Bu Kamunun Cumhuriyet yıllarından önce, hiç bir okuma odası olmadığı gibi, kütüphanesi de yokmuş.

Cumhuriyetten sonra beş okuma odası, iki kütüphane meydana getirilmiş Durmadan, köylere gazete, Dergi dağıtılmaktadır.

Harf inkılâbından bu zamana kadar millet mekteplerinden 636 erkek, 1366 kadın diploma almıştır. Okuma yazma bilenler 4513 dür.

Cümhuriyetin ilânından önce kazalarda bile okuma odası, kütüphane yoktu. Sonradan köylere kadar uzayan okuma odaları ve kütüphaneler yapılmıştır.

Beni şaşkına çeviren Kamun ve İlçelerin keskin farklarından sonra, İlimize dönüyorum. Orada da Cümhuriyetin ilânına kadar okuma odaları açılmamiştır.

Okunacak kitaplar elde meveut, kâfirlikten(!) ibaret olan eserler niçin okunmalı !..

Kütüphanelere gelince:

Eskiden, " Ulucami, Orhan, Haraççıoğlu, Hüseyin Çelebi, Millî " adı ile beş, « Süleyman paşa » ve İshak paşa adında da iki kütüphane Yenişehir ve İneğöl kazalarında vardı.

Cümhuriyetten sonra, Ulucami, yalnız bırakılmış, Haraççıoğlu, Hüseyin Çelebi, Orhana eklenmis. Tekke ve medreselerin, kaldırılmasından sonra, buralardaki kitaplar, bir araya getirilmek üzere « Umumî » adı ile bir kütüphane yapılmıştır.

Cümhuriyet 15 yaşına girince İlimiz içinde «6» kütüphane, «161» okuma odası görüyoruz.

Bursada (31915) kitap vardır, 18659 okuyan. Bu okuyan sayısı da, kitap sayısı da, günler gectikçe fazlalaşmaktadır.

Evimiz bu yönden çok faaliyettedir. Atamızın: « Köylü Bizim Efendimizdir. » Sözüne tapıyoruz. Temiz halk, saf köylü, bizden bi'gi bekliyor, okumak istiyor. Asırlarca depolaşmış isteğiyle, derin, fakat işlenmemiş zekâsiyle, o da görüyor, o da düşünüyor o da bu ruhî gıdasını veren kendi büyüklerine tapıyor.

CUMHURİYETTE
HALKEVLERİ

HULÛSİ KÖYMEN
Avukat

(Cumhuriyet, kemâle ermiş milletlere yaraşan bir hukûmet rejimidir.) Kendisinin yaptığı kanunlara tapmakla hurriyetin en geniş zevkini yaşayan milletlerin kültür zenginliği, bu hakikatı teyit etmektedir.

Türk Cumhuriyeti, 15 yıl evvel bu iz'an ve idrak ile ilân edilmiştir. Çünki Cumhuriyetin ilânını müteakip bir biri ardınca yapılmağa başlayan, ve bu güne kadar devam eden inkilâplar asırlardan beri kemâle susayan Millî şuurun tezahürleridir.

Türk inkilâbı, Türkün ruhunu saran ve sarsan derin bir ihtiyaç mahsulü olarak belirdikçe, önümüzde mütemadiyen genişliyen bir hayat ufku açılarak her gün yapılması lâzım gelen yeni vazifeler, halli icap eden yep yeni meselelerle karşılaştık. Bunları başarmak için zengin bir kültür aşkiyle yanıp kavrulmağa başladık.

Kültür iştiyakı, git gide o kadar kuvvet bulduki Yurdumuz Köy, kasaba, Şehirlerile baştan başa Okul binaları ile dolsa halkın bu kültür ihtirasını tatmin edemiyeceği görülüyordu. Kültür kaynaklarını evlerimize kadar sokmak ihtiyacı bu günkü Halkevlerinin kuruluşunda âmil olmuştur.

Halkevleri, kuruldukları günden beri bütün halka, bilhassa tahsil çağını aşmış halka kapılarının, kanatlarını arkalarına

kadar açık bnlundurmakta; çatıları altında ciğerleri şişiren en temiz bir halkcılık havası teneffüs edilmektedir.

Halkevlerinde, Türk Cumhuriyeti ve Türk inkılâbının yarattığı yeni kıymetler, yeni mefhumlar, en canlı timsâllerile gösteriliyor.

Halkevi içinde yapılan toplantılarda bulurmak, orada verilen konferansları dinlemek, hasbihallere katılmak, Halkcılık zevkini doya doya tatmağa ve halkın değer ve kıymetini görmeğe imkân veren çok heyecanlı fırsatlardır.

Milletin yetiştirdiği her seviyedeki zekâ, ilim, ihtisas erbrbı, Halkevlerinde halkın saygı ve itimadını kazanmak için büyük fedakârlıklara katlanıyorlar. Gündüz, maddî ihtiyaçlar arkasında işlerine koşan muhtelif içtimaî zümrelere mensup bu yurttaşlar, işlerinden ihtilâs edebildikleri istirahat zamanlarında, tatil günlerinde, bilhassa geceleri ; daimî bir kültür yağmuru altında bir çalışma kaynağı olan Halkevlerinde , Halkın umumî kültüre hasredilecek mesaî için vazifelerini paylaşıyorlar.

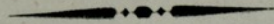
Halkın umumî kültür seviyesini yükseltmek için açılan Halkevleri bu itibarla Cumhuriyetin manasındaki ihtişama yaraşan bir kıymet ifade etmektedirir. Türk vatandaşı, Halkevlerinde her çeşit ilim, fen, san'at ve felsefede bilgisinin hacmi nisbetinde diğerlerini faydalandırdığı kadar başkalarının da daha geniş ve daha çeşitli bilgileinden istifade etmektedir.

Halkevlerinde gittikçe hızını arttıran bu çalışmalar, millî ve içtimaî hayatımızın manası etrafında müşterek bir zihin ve fikir hareketi gösterebilecek kabiliyette müşterek seciyeli bir halk kütlesi yaratmak idealini takip ediyor. Bu ideal er geç bir gün tahakkuk edecektir. Ancak bu mes'ut güne kavuşmak için tükenmez bir sabır, ve yılmaz bir irade lâzım olduğunu unutmamalıyız.

Halkımızı; umumî kültür seviyesini yükselterek müşterek seciyeli insanlar manzumesi haline getirmek, Arşimedin, en ağır cisimleri lâstik bir top hafifliğile havaya kaldırması gibi basit ve kolay bir iş değildir. Şu kadar varki Halkevlerinde çalışan münevverlerimizin, millî ülkümüz yolunda gösterdikleri

vecd hâleti kendi ruhlarını doldurup yataklarına sığamayan bir sel coşkunluğu gösterdikçe mes'ut rüyalarımızın safha safha hakikate büründüğünü görmek mümkün olacaktır.

Zâten bu kadar derin bir teheyyüçle Halkevlerinin eşiklerini aşındıran idealist yurddaşlar, orada her zaman, tahassür duydukları engin bir denize dökülmek huzuruna kavuşuyorlar. Artık her yerde daima halka doğru, ve halk için düsturu, inkilâpçı yurddaşları Halkevlerine Ulusal bir ödevle bağladığı gibi, Halkevlerinde çalışmak ve orada kaynaşmak, Türk vatandaşı olmak şeref ve gururunu duyuran ve yaşatan bir iş olmuştur.

Kendimizi nasıl tanıdık....

SAİM ALTIOK
C. H. P. İl sek.

Geniş ülkede ufukdan ufka değil, bir başka tepenin ardında olandan haberimiz yoktu.. Gündüzlerin ışığı yüzümüzde ve ruhumuzdaki karanlığı silememişti.. Okuduğumuz kitaplara düvelimuazzama diye giren devletlerin lütfen menfaat esaslarına dayanan korumaları altında ayakta duran bir devlet heyulâsı vardı...

Bu cemiyetin malzemesi olan insanlar, köylü ve şehirli adı ile millî bütünlüğü birbirinden ayırmış, birbirinden çok uzak bir mana içinde... Gülmek, yürümek gibi, düşünmek gibi günah...

Bir geceyi öbür geceye, ya bir hatim sesi, veya daha çok bir hastalık iniltisi bağlıyor.

Bu devlet heyulâsının düşük otoritesi bir şehirden, diğer bir şehre ulaşan iptidaî yolların dönemeçlerindeki emniyet ve nizamsızlığı, bir sokağın ucunda ve bir köşenin başında da aynı za'f ile yaşatıyor.

Okuma veya mektep davası, dünya üstünde tekemmül etmiş ihtilâllerin artığı gibi içimizde ve dilimizde... Medrese ile hüviyeti belli olmamış bir mektep yan yana, birisinde Arap kültürü, diğerinde sonsuz bir hurafe okunuyor.

Alınteri emeğimiz başkalarının elindc bir insaf tartısı içinde... Ektiğimizi alıyor.. Ve bir başkasına devlet emri diye zulümden korkarak veriyoruz.

Kendimizi ve tarihimizi bilmiyoruz. Dünyaya Atalık eden, ve asırlara sığmayan medenî mazi yerine, altı yüz yıllık bir tarih ve bir çadır halkı tanıyoruz. Ve hutbe ile bir devlet kurduğumuzu sanıyoruz.

Soyumuzu sordukları zaman müslümanız diyoruz. Resmî ellerin şeriat vasıtası mahkemeler, fetvalar, usûller günlük hayatımız içinde zehirli bir nefes gibi dolaşıyor. Yer ve el değiştiren kara kaplı kitap, her elde ve her ağızda bir başka kuvvet buluyor...

Şarkın tereddî etmiş mistiği, doğma, yaşama ve ölmede bir kefaret vesikası gibi babadan oğula intikal ediyor...

Kimiz ve neyiz bilmiyoruz.. Bir hayvan sürüsünü öldüren veba ile, bir şehri silen kolera arasında hiç bir fark yok . . Köylerin ve şehirlerin dar sokaklarında ölüm, hastalık önüne geçilmez bir yangın gibi dolaşıyor...

Fabrikayı, aldığımız malın üzerindeki damgası ile belliyoruz. Kadın, beşerî ihtiraslar için rengi ile, boy ve bosu ile birbirinden ayrılmış birer köşe mataı... Kafes ve peçe, onu doğuşunda getirdiği hürriye havasından çokdan mahrum etmiş. Ve cemiyet içinde millî bütünlüğü tamamlayan bir parça değil, ondan bütün kabiliyetsizliği ile ayrılmış değersiz bir cins halinde....

Yangın, su baskını, hastalık ve devlet zulmü, hepsi de birbirinden ayırt edilemeyen ve allahdan gelen bir felâket telâkkisi içinde bu geniş ülkeyi, ve bu güzel insanları kemire, kemire yok ediyor..

Ekilen toprakların ölçüsüne yakın mezarlıklar kuruyor. Din ve dünya telâkkisinin birbirini tamamlıyan menfaatleri içinde ve önünde, yaşamak değil, nefes alma ve dünyayı görme, ve tanıma hevesi, en büyük küfran ve günah...

Şeriatın kestiği parmak acımaz inanı, başlar uçuruyor da neden veya niçin diye sebep ve mantık bulamıyoruz.

Siyaset diye mahalle kahvelerinde, köşe başlarında aşığ kavgası yapıyor, ve hatta kan döküyorduk.

Ölen, öldüren, sürülen ve yuvası yıkılan yine bizdendi...

Yirminci asır bu komedyayı kendinden geçerek çok alkışladı.

Millî şeref ve itibarın ölçüsü, ya bir müstehzi tebessüm, ve ya bir avuç hakaretti. Millî itibar bir mahallenin sınırından öteye taşamazdı. Sermaye ve servet verenlerin elleri, bizim emeğimizin içinde idi.

Karakteristik çizgilerle öne konan bu devir, bundan on beş yıl evveline gelinciye kadar bu topraklarda yaşayan devletti. Büyük savaş sonu, bir çok milletlerde şefler birer ülkü değişmesi

yaptılar. Usûl ve bayrak değiştirdiler..

Bizde de Büyük ATA, yine bu topraklarda sadece rejim ve ya benzeri tebeddüller yerine bir hayat değiştirmesi yaptı.

Bu kısa on beş Cumhuriyet yılı, bu toprakların sahibi insanlara dinamik istidadını asırlara sığmayan bir hız içinde verdi ve bağışladı...

Şimdi on beş Cumhuriyet yılını idrak ederken, yeni nesil için çok büyük şeref ve haz duyuyoruz. Ve bu ideale sadece eksik bir vesika olan bu satırları öne koymakla bir defa daha Ona olan inan ve bağlılığımızın tekrarına fırsat buluyoruz.

Çünkü, on beş Cumhuriyet yılı, asırların bu genç ihtilâl içindeki ölçüsüz hasılasıdır.

Elle tutulan ve gözle görülen başarılar karşısında TÜRK cemiyetinin ruhu da değişmiştir. Ve refah seviyesi daima hudutsuz bir üstünlüğe doğru yürüyor ve yükseliyor.

Çünki, artık sınıra giden şerefini doldurunca geri dönüyor. Hiç bir ana uzun yıllarda yetişen bu kuvvet için ümitsizlik beslemiyor, ve acı beklemiyor.

Çünki, sınır ve kışla artık bir okuldur.

On beş Cumhuriyet yılının bu devlete verdiği üstün şeref, denizler değil, kıtalar aşırı uzaklarda bile bir hürmet vesilesi oluyor.

Köylü ve şehirli, sadece millî bütünlük içinde birbirini tamamlıyan dinç ve diri bir kuvvet halindedir.

İnsanca yaşamanın bütün sırlarına kavuştuk. İmtiyaz ve sınıf mefhumlarının çoktan silindiği bu yurt içinde iş, eylence, gündüz ve gece hayatında hepimiz birimiz için yaşıyor ve çalışıyoruz.

Sınırlarımız bir uçdan, diğer uca, ve hatta ondan da öteye kadar emniyet ve nizam içinde..

Alın terimiz iş, ve çalışma karşılığı yalnız, kendimizin elinde. Bunun içinden vatandaşlık vazifesine dayanan Devlet hakkını ona vermekte aslâ şüphe ve tereddüt taşımıyoruz, ve Devlet emri diye zulüm bilmiyoruz. Onun adını çoktan unuttuk.

Kendimizi, tarihimizi ve dilimizi biliyoruz. Büyük Asyanın derinliklerinden doğup batıya doğru nakledilmiş ana medeniyetin mutlak sahibi ve varisiyiz.

Kara kaplı kitabın hak ve adalet müesseseleri yerine, tek mahkemelerimiz var. Mistik şark ruhu yerine dinamik Cumhuriyet ruhunun sahibiyiz. Şimdi daima ileri davası, babadan evlâda intikâl ediyor.

Müstevli hastalıklar ne sürüleri öldürüyor, ve ne de kasabaları, şehirleri yok ediyor.. Ölüm ve hastalık, önüne geçilmeyen bir yangın değil, sadece olduğu yerde öldürülen bir tehlike halinde..

Yediğimiz, içtiğimiz malı (millî şeref tamgasını taşıyor. Kadını) beşerî ihtirasların kuklalığından sıyrılmış, cemiyetin yükseliş hayatında örneksiz bir nâzım ve Ulus camiasını tamamlıyan eksiksiz bir bütün halinde.

Yangın, su baskını, hastalık bizi kemire, kemire harap edemiyor.

Yaşayanlar, ölenlerden daha çok...

Din ve dünya birbirinden ayrılmış. yeni gidişde yalnız dünyanın hayat ve kuvvet veren şarkısı hakim'.

Şeriatın kestiği parmak acımaz inanını, Cumhuriyet adalet ölçüsü ile değiştirdi.

Politika deye sokak başlarından ve kahvelerden çoktan kurtulduk. Sınıf menfaatlerine dayanmış Partiler yerine, Altı oklu tek bir Parti ile yürüyoruz. Millî şeref ve itibarın ölçüsü kıtalarda ağızdan, agıza dolaşıyor. Emeğimizin içinde hiç kimsenin eli yoktur. Türk ihtilâli sadece bir müessese tebeddülu yapmadı. Kültür gelişmesine yardımcı Ulus okulları, ve Millî harfler devrimi, manevî ruhun da gelişmesine yardımcı oldu. Ve ulusun bu güzel ve ebedî istidadı iledir ki, on beş Cumhuriyet yılı içinde on beş asrın hasılasını dünyanın gözü önüne koyuyor.

Giyinmede, kuşanmada, millî iş almada, ve vermede tamamen değiştik. Çünki, kütleyi parçalayan ve gelişmemizi köstekleyen hiç bir engel kalmadı,

Şimdi, Atatürk Türkiyesinin bütün sınırlarında hayat şarkısı başkalarına örnek bir ibadet halinde taşıyor..

Kendimizi nasıl tanıdık....

Artık, bu bir hikâye değil, hemen hepimizin her gün rastladığı hatıralardan birisidir.

Cumhuriyet Valisi bir köyden geçiyor.. Dar sokaklarda ilk rasladığı yaşlı, fakat diri bir köy kadını ile konuşuyor:

Nasılsın ana, nereden geliyorsun, emeğini verdiğin mahsûl seni güldürüyormu?

— Eyiyim oğul. Şimdi tarladan geliyorum. Emeğimi verdiğim mahsûl para ediyor. Aç değilim... Büyük savaşın yuvamda mirası olan boşluğu doldurmak en büyük kaygımdir. Yemene giden dönmezdi. Şimdi gönderdiklerim okur, yazar olarak geliyorlar.. Tanrı, Büyüğümüze tükenmez ömürler versin..

Dedi. O sokağa dönerken, bu konuşmaya şahit olanlar birbirimize baktık. Ve hiç konuşmadan yolumuza devam ettik..

İşte bu hâtıranın dinleyen ve söyleyen arasındaki manası 1923 de atılan tohumun evvelce çok hor görünen bir köy anasının mantığında yer alan mahsulüdür.

İşte biz kendimizi böyle tanıdık.

CUMHURİYETTE

İdarî ve Adlî İnkılâp

AHMET TEVFİK AYCAN
Avukat

Cümhuriyetimizin 15 inci yıl dönümünü kutlarken, bu yıllar içinde rejimin feyizli başarılarını belirtmek, ve yaymak yolunda kendine düşen ödevi yerine getirmek için Halkevimiz çalışmaktadır. Bu güzel dilek ve isteğe yardım için koşanlar arasında pek mühim olan bir mevzu üzerinde yazı yazmak ödevi de, bana düştü.

Esasen pek geniş, ve Cümhuriyetimizin en feyizli başarılarına temaseden idarî ve adlî inkılâp mevzuu üzerinde muvaffakiyetli bir yazı yazmağa kifayetim olmadığını bilirim. Ancak Evimizin bir ödevine katılmak şeref ve heyecanı, her Halkevliye kendi bıda'asızlığını unutturmağa kâfi gelmektedir. Şüphe yoktur ki, yurdun her köşesinde feyizli neticelerini ayni kuvvet ve ehemmiyetle veren ve gösteren idarî ve adlî inkılâplarımızdan bahsetmek isterken, idare ve adliye mefhumlarını ayrı ayrı mütalâa etmek, daha doğru olur. Bir bakımdan daha geniş olan idarî mevzua, bütün Devlet teşkilâtı da girebilir.

Cümhuriyet rejimimiz, denilebilir ki gerek idare ve gerek adliye bakımından, Devletin bütün teşkilâtını yeni baştan kurmuş, modern ve mütekâmil esasları ka-

bûl ve tatbik sahasına koymuş bulunduğu cihetle, idare ve adliye şubelerindeki yenilik ve değişiklik üzerinde umumî bir müşahedede bulunmak mümkündür. Şu halde, inkılâbın bu mevzulardaki akis ve tesirlerine şöylece bir göz gezdirebiliriz.

İdare ve Adliye mefhumundan hatıra gelecek ilk şey, Hukûmet otoritesi, ve kanunun hakimiyetidir. Emniyet ve huzur, ancak bu kuvvet ve esasın bir neticesidir. Asıl maksat ve gaye ise, umumî hayatta refah ve inkişaf imkânlarının belirmesidir.

Bursamızı bu noktalardan mutalâa edince, eski ve yeni devirler arasında bâriz ve kıvanç verici fark ve tekâmül sahalarına şahit oluruz.

Cümhuriyet ve Millî hakimiyetten önceki yıllarda Hukûmet ve kanun hakimiyetinin za'fı, yurttaşın Hukûmet ve kanuna karşı itimadını sarsmış, ve memleketin istikbali üzerinde haklı endişelere düşürmüştü. Bu sarsıntı ve endişe elbetteki memleketin emniyet ve asayışına tesir etmiş, umumî hayat, ve iktisadî faaliyet durgun ve gerileme vaziyetine düşmüştü.

Yurttaşın o yıllarda Hukûmetle olan münasebetini hatırlamak, insana derin bir hicap hissi, (daha iyi ifade edebilmek için) bir azap ve ıstırap duygusu verecek kadar acıdır.

Kasaba içinde geceleri gezmek, ve hele bir kadın için ne kadar güç, ve hattâ tehlikeli idi. Gece sokaklar, sarhoş naralarile çalkanırdı. Kasaba dışında ise hemen pek sık vuku bulan şekavet hadiseleri, günlük ve mutat şeyler arasında idi.

Hele her yıl koza mevsiminde zavallı köylülerimiz yollarda büsbütün malını ve canını kaybetmek tehlikesile karşılaşırdı. Bu arada, tabiatın muhteşem bir güzellik mecmuası olan Uludağ, ancak eşkiyanın sığınağı idi. Bu haller karşısında yurttaş, can ve malını koruyacak bir Devlet otoritesinin, ve kanun kuvvetinin yokluğuna inanmış, ve böylece tamamile nevmit ve me'yus bir hale düşmüşdü.

Köylü, en aziz malı olan toprağına sahip olamazdı. Jandarma ve Hukûmeti, ancak mütegallibenin ve aşar mültezimlerinin yanında, veyahut ecnebi olan tütün reji idaresinin kolcularile beraber, ve yalnız onlara yardımcı görürdü. Bir tabirle, yurtdaş, Hukûmetin ve Hukûmet memurunun, kendisini esir saydığına inanmış bulunuyordu. Halk ve teb'asına karşı, ilk ve esaslı emniyet ve a-

sayiş vazifesini temin edemiyen o zamanki Hukûmetten artık memleketin umumî sıhhati, irfan ve imranı ve iktisadî, içtimaî inkişafı üzerinde başkaca tedbirler ve muvaffakiyetler beklenemezdi.

O zamanın ıstıraplı çehresini hakkile ve etrafile gösterebilmek için bu satırları, cildler dolduracak kadar çoğaltmak kabildir.

Bu gün, o acı günleri bir tarih olarak arkamızda bırakmış bulunuyoruz. O hatıraları, ancak o günkü yurtdaş ve babalarımıza acımaak ve nihayet onlardan daima ibret ve intiba' dersi almak için anıyoruz. Ve nihayet bu günümüzü, ve bu günkü varlığımızı borçlu olduğumuz Cümhriyet ve Kemalist rejimimize daha kuvvetle sarılmak için daima ve daima anacağız.

Bu gün Bursadaki yurtdaş, kendisine ana kucağını açmış Cümhuriyet Hukûmetinin ruhlara sindirdiği güven ve inan içinde yukarıda işaret edilen endişe ve ıstıraplarının hiç ve hiç birisini en küçük bir tereddütle hatırına getirmiyerek yalnız ve yalnız kendi memleketinin refah ve inkişafile meşgul olmakda, ve kendisinden doğan, Hukûmetinin yanıbaşında ve onunla beraber maddî ve manevî bütün varlık ve kuvvetini bu amaca sarf ve ibzâl etmektedir.

Artık son onbeş yıl içinda kasaba içinde ve dışında alınan muntazam emniyet tedbirleri, ve adalet makinasının tam ve seri' hareketi karşısında şekavet istidat ve imkânları çoktan erimiş olduğunu, şehirlinin ve köylünün, ve hattâ yalnız başına kadının, gece gündüz sokakda, kırda ve dağda tam bir emniyet ve huzur içinde gezip dolaşdığını söylemeğe lüzum bile yoktur. Bunu burada ancak mukayese ve münasebet tarikile anıyoruz.

Bu gün idare ve adliye makineleri, yekdiğerini tamamlıyan, ve yurtdaşın hak ve emniyetini sağlıyan en yakın ve en kolay baş vurulan birer bucak halindedir.

En az bilgili ve en düşkün bir yurtdaş bile, işini ve derdini anlatmak ve dinletmek için idare ve adliye organında en küçüğünden en büyüğüne kadar baş vurmak için kendisini alıkoyacak bir engel, bir kuvvet olmadığını öğrenmiş ve kabûl etmiştir.

Nasıl öğrenmesin ve kabûl etmesinki, jandarmanın bile uğramadığı veyahut ayda yılda bir uğradığı köyüne, memleketin en büyüklerinin bile uğradığını, onun dertlerini, çatısının altında dinlediğini görmeğe çoktan alışmıştır.

Belki dünya kurulalı bağrındaki güzelliklerini gösteremiyen

Uludağ, bugün bütün yurttaşlara, ve hattâ bütün dünya yabancıları-na yaz ve kış en çok uğranılan ve gezilen bir turing konağı olmuştur.

Bu gün Bursa denilince yurdun ve dünyanın her köşesinde emin ve serbest bir turing şehri hatıra gelmektedir. Her yıl binlerce yurttaş ve yabancı Bursaya akın etmektedir. Bütün bunlar memlektte Cumhuriyetimizin idare ve emniyet kanunları, ve bu kanunların güzel tatbikatile belirtilmiş feyizli neticeleridir.

Köy kanununun, köy ve köylülerimizin çalışma, gelişme ve kalkınması üzerinde feyizli ve kuvvetli semereleri, başlı başına her Türke ferah ve güven veren bir inkılâp safhası teşkil eder. Kasabalarımızda ileri ve yeni esasları muhtevi Belediye ve Sihaht kanunlarının tatbiki ise halkımızın umumî ve içtimaî yaşayış zihniyeti üzerinde çok büyük ve hayırlı değişiklikler yapmış ve yapmakta bulunmuştur.

Cümhuriyet devrinde tatbik edilen adlî kanunlarımızın, memleket faaliyet ve ilerlemesi üzerindeki hayırkâr tesiri bilhassa bârizdir.

Yurdun ve yurttaşın medeniyet ailesi, ve cihan karşısındaki çehresini değiştiren, ve ona lâyık olduğu şerefli mevkii veren bu kanunlar, yurdun her köşesinde olduğu gibi Bursamızda da hayat ve faaliyetimizin her şubesindeki ilerleme ve değişmede em müessir ve başlıca âmil olmaktadır.

Erkek ve kadın ve aile arasındaki münasebetler gibi halk ve tüccarın her türlü muamele ve münasebetleri emniyet ve intizam altında tekâmül arzetmektedir. Fakir olan dava sahiplerinin, adlî müzaherete ve ücretsiz avukat bulmalarına imkân veren kanunun, içtimaî ve adlî faydasını ve halkımızın bundan istifadesini zikretmek bir vecibedir.

Meşhut suç kanununun emniyet ve mütekabil şeref ve haysiyet bakımlarından temin ettiği netice ve semereleri, Bursa muhitimiz için minnet ve sevinçle anmaga değer noktalardandır.

Sonuç: Yukardan beri belli başlı safhalardan beliren asıl neti-

şeyi şöylece mutalâa etmekliğimiz gereklidir.

Türk Ulusu, 15 Cümhuriyet yılı içinde, Cümhriyet ve inkılâp pirensiplerini tam bir intibakla benimsemiş, ve onun esas ve icaplarını hayat ve istikbali için zarurî bir şart olarak kabûl etmiştir.

Bunun gibi, Cümhuriyet ve Kemalist umdelerinin, Türkün,Türk milletinin ruhuna, karekterine ne kadar uygun ve mutabık bulunduğu da son 15 Cümhuriyet yılında Ulusun ferdî ve umumî hayatında beliren şayanı hayret yükseliş ve muvaffakiyetle tahakkuk ve tebarüz etmiş bulunmaktadır.

Türk milleti kendi fıtratında taşıdığı bu intibak kabiliyetini, en ümitsiz ve karanlık günlerinde sezen, kavrıyan ve onu, dünyayı şaşırtan inkılâp hamlelerinde parlak muvaffakiyetlere ulaştıran sevgili Atalarının büyük bir vecizelerini de behemehâl tahakkuk ettirecektir:

(TÜRK MİLLETİ MUASIR MEDENİYETİN FEVKİNE ÇIKACAKTIR).

İNKILÂBIMIZDA
İç ve dış değişimi

R. R. YÜCER

Her rejim, kendi bünyesinin icaplarından doğan içtimaî itiyatlarla kuvvetlenir. Bu, onun istiklâlinin ifadesi olduğu kadar, yerleşip yaşamasının da teminatıdır.

Büyü Türk inkılâbının birer halkası olan kıyafet, şapka ve muaşeret inkılâpları, devrim bütünlüğünü tamamlıyan esaslı ve birbirine bağlı değişimlerdir. Türk inkılâbının derin bir mahiyet arzetmesi, biribirini ikmal eden şuurlu hamlelerin, bir tekâmül silselesi halinde yürümüş ve ilerlemis olmasındandır.

Yoksa, mücerret bir kıyafet değişimi, " Nizamı cedid „ i karşılayan âkıbetin kucağına düşerdi. Büyük inkılâpların, mücerret ihtilâllerden farkı, bütünlükleridir .

Bursa, Türk inkılâbını en kolay anlayan ve Cumhuriyetin ilerleyiş hamlelerine bütün samimiyet ve inanı ile sarılarak onları tatbik sahasına şuurla götüren bir vatan parçasıdır.

İçine sindirdiği yeni zihniyeti, dış kıyafetile de takviye etmenin lüzumunu çok

iyi anlıyan Bursa, Kastamonide başlayan şapka inkılâbının ilk yayım yerlerinin başında yer almış ve yaptığı büyük mitingle festen şapkaya geçişimizin tarihî bir safhasını, bizzat Ulu Önderin huzurunda yaşamış ve yaşatmıştır.

●

Kılık kıyafet değişimi, yeni rejimin yeni muaşeret usulleri için bir kalıp vazifesini görmüştür. Cemiyet hayatımızın manevî çehresindeki tebeddüller, bu sayede, bizi on beş yıl önceye nazaran apayrı bir millat halinde ortaya çıkarmıştır. Fes ve sarığın çerçevelediği geri kafanın içinde, yeni ışıklarla tutuşan bir görüş ve zihniyet dünyası parladı.. Bol ağlı şalvarların, kapalı peçe ve çarşafların ağır ve maddî esarat bağlarile birlikte, ruhlarımızı meskenete, tevekküle bağlıyan zincirler de kırıldı.. Bu gün, yirmi yıllık bir devrin başı ile sonu arasındaki selâm şekilleri, saygı gösterileri, hareket farkları inanılmıyacak derecede uzak mesafelerle biribirlerinden ayrıdır.

●

Kılık kıyafet değişimi, şüphe yok ki içtimaî terbiye sahasile birlikte, millî eğitim ve muaşeret alanında gördüğümüz mefhum değişikliklerinin en büyük müessiri olmuştur. Süklüm püklüm, korkak, çekingen ve münzevi nesilden; canlı, neşeli ve terbiyeli bir nesil fışkırmasını bu mucizeye borçluyuz.

Millî meselelerde hassas bir tel gibi gerilen müşterek heyecan, donuk duygularımızı gür ve coşkun bir sesle ifade kudreti, millî terbiye üstünlüğünün en bâriz delili olan bayrak ve istiklâl marşına toplu saygı gösterme itiyadı, kâmilen Cumhuriyetin eseridir.

Cumhuriyet; madde ile maneviyeti, dışla içi birlikte inkişaf ettiren esaslı inkılâplara istinat ettiği içindir ki, sağlam doğdu, sağlam yaşıyor ..

TARİH OLUŞLARI ve EKONOMİ

Yazan: FAHRİ DALSAR

Cümhuriyetin 15 inci yılını bütün yurttaşlar, içlerinden gelen büyük bir sevinçle karşılarken bu sevincin objektif oluşlardan doğan sübjektif bir ifade olduğunu kabûl etmek lâzımdır. Şu sevinçli güne yakışan bir şekilde çıkmağa çalışan «Uludağ» dergisine, bu geçen yılların mes'ut görünüşünden ileriye doğru uzanan kısa bir tarih ve ekonomi etüdü koymanın tam ye rinde olacağına inanıyorum.

Denir ki tarih, her şeyden önce geçmişten bahseden bir ilim şubesidir. Biz onun bir ilim veya metod olduğunu araştıracak değiliz, ancak şurası muhakkaktır ki geçmiş zamanların oluşları daima dillerde ve kafalarda yaşamakta, ve sanki dünle bugün beraber yürümektedir. Fakat bu bir zarurettir. Çünkü bugünü doğuran dün olduğu gibi, bugün de dünün temelleri üzerinde yükselmektedir.

Sosyologlara göre bir cemiyetin hareketleri, fertlerin şahsî varlıklarının hususî hareketlerinin yekûnuna müsavi olmak lâzımgelirse de toplulanmış fertlerin meydana getir-

dikleri müşterek hareketlerin hiç bir zaman teker teker hareketlerinin yekûnuna müsavi olmadığı görülmektedir.

İşte tarih, bir cemiyet kuran fertlerin yarattıkları kudretlerin ayni şartlarda yaşamış diğer cemiyetlerin yarattıkları kudretlerile mukayesesini yapar, ve bulduğu farkları tesbit ettikten sonra sebeblerini araştırır.

Determinisit bir görüş dahi olsa, bugün tarih gösteriyor ki insanların yarattıkları küçük büyük hareketler, daima ekonomik bir oluşa dayanmaktadır. En küçük düşüncelerimizin altında bir ekonomik zaruret, en büyük hareketlerimizin gayesinde yine bir ekonomik tasavvur saklanmaktadır.

Bu dava o kadar geniştirki; bir çok tarih ve sosyoloji görüşleri en çok buna temayül etmektedir. bu bakımdan hadiseleri hep bu yoldan izah etmek gerçi görüş zaviyesini daraltırsada insanın herşeyden önce acıkan bir varlık olduğunu kabûl etmek zarureti vardır!

Son zamanlarda tarih oluşlarının ekonomi ile olan münasebetini tahlil etmek büyük bir ehemmiyet kazanmaktadır. Her millet, tarihinin bugüne akışındaki zaruretleri ararki bugünkü hayatının da hangi mecraya akacağını hesab etmek lüzumuna kani olmaktadır. Çok kısa olan şu küçük etüdümüzle biz Türkiyenin en uzak tarihinden bu gününe, ve bu gününden yarınına gözlerimizi çevirmek istiyoruz. Bunun için önce şu suali kendi kendimize sormamız gerektir :

" On beşinci asra kadar koyu bir cehalet içinde yüzen Avrupa, şarkta büyük bir hakimiyet tesis etmiş olan Türklerin önünde boyun eğerken nasıl oldu da bugünkü hayatına erişti, ve o koca İmparatorluk ne den çöktü ?."

İlk bakışta buna çok kolay cevab verileceği zannedilir. Meselâ, baştakilerin ihmali, Avrupanın uyanması, v.s. Fakat son tarih araştırmaları bunun o kadar kolay çözülür bir mesele olmadığını meydana koymaktadır. Çünkü bir iktisatcının dediği gibi, eğer baştakiler fena idare ettilerse, onların idare ettiği halk kendi enerjisini niçin kullanmadı? sadece kabahati

baştakilere yükleyerek halkı kusursuz çıkarmak istersek bu, o halk için bir kurtuluş değil, belki en büyük iftira olur ! çünkü kanında yaratıcı bir kudret taşıyan koca bir millet şüphesiz başındaki üç beş kişiye tam manasile boyun eğemezdi! eğer böyle bir şeye inanmak lâzimgelseydi, Avrupanın on beşinci asırdan önceki hayatını aynen bu gün de yaşaması icap ederdi.. Çünkü o zamanki Avrupanın hali, bu İmparatorluğun ihmalinden pek de farklı değildi, bilâkis daha korkunçtu !..

Halbuki Avrupanın yükselmesile, şarka ve garba hâkim olan bir Türk İmperatorluğunun çökmesine bazı tarihî ve bilhassa ekonomik zaruretlerin müessir olduğunu söylemek bu mes'eleye tamamen başka bir görüş zaviyesi vermektir. Şimdi, bu hakikatın neden ibaret olduğunu kavrıyabilmek için işi baştan alarak kısaca maksada yanaşalım :

Türk milleti Orta Asyada kendi kudretile yanan bir medeniyet meş'alesi halinde iken, günün birisinde, coğrafî ve netice itibarile ekonomik zaruretlerle yaşadığı yeri terketti ; elindeki meş'alesile görebildiği yerlere kadar uzandı. Akdeniz kıyılarına geldiği zaman burada kendisi için uygun bir saha buldu, ve burada yeni bir hayat kurdu. Herkes medeniyetlerin doğuşu meselesinde bir noktada birleşmektedir : Hayat ve medeniyet meş'alesi şarktan doğmuş ve garba buradan yayılmıştır.

Günün birisinde Türkler Akdeniz havzasına yaklaştıkları vakit buradaki hayatı yeniden canlandırarak şarkın varisi, garbın rehberi oldular. Zamanla şarkın kıymetleri garba taşındı, 15 inci asrın sonuna kadar devam eden bu hareketle büyük bir kudret halinde Türkler yayıldıkca yayıldılar. Bu sıralarda bu kudretin sahip olduğu kıymetleri ele geçirmek için bir çok cür'etliler ortaya çıktı, binbir haçlı seferleri yaptılar. Fakat herşeye rağmen Türkler bir kudret seli gibi durmadan taştılar, ve gittikleri yerlere hayat götürdüler. O zamana kadar şarkın kıymetlerine ancak Türklerin yardımıyla nail olan garplılar, kan dökmekle mu-

vaffak olamıyacaklarını anlayınca başka çarelere baş vurdular. Denebilir ki Akdeniz havzasındaki medeniyet kan dökülmeden işte bu yeni çarelerle büyük bir tehlikeye sürüklendi.

Garip bir tesadüf 1492 de bazı Avrupa gemicilerini Amerika topraklarına attığı vakit bu gemilerin içindekiler kendilerini Hindistana kısa bir yoldan gelmiş sanıyorlardı. Ne gariptir ki Amerikanın adı, oraya ilk ayak basanın adı olmadığı gibi, bu gün Amerikada yaşıyan yerlilerin adı da (Hintli !) dir.

İşte, Amerikanın şu tesadüfle bulunuşu, Garbın Şarka bakan gözlerini birdenbire yeni bir ufka çevirmiştir. Bundan sonra yeni maceralar büyük Okyanoslarda aranmaya başlamıştır. Şu vaziyet Akdenizin büyük parıltılarını unutturmuş, ve şarka yakın birçok milletler bile yeni ufklarda yeni ümitler peşinde koşmuşlardır.

Şüphesiz, bu hareket Akdenizin vaziyetini sarsmıştır. Fakat bu zamanda Türkler Şarkta ve Garpta en büyük hâkimiyeti ellerinde tutuyorlardı. Fakat çok geçmedi. Amerika ile Avrupa arasında başlıyan serbest ekonomik münasebetler, hem Avrupayı canlandırdı, hemde yeni Amerikayı birdenbire meydana çıkardı. Şüphesiz Avrupa ve Amerikanın bu yeni hayata erişinceye kadar epeyce bocalaması lâzımdı. Neticede bu yeni medeniyetin pişdarlığını hiç ümit edilmiyen kimseler eline geçerdi. Fakat bundan sonra milletler ikiye ayrıldı: Bir kısmı bu yeni hareketlere ayak uydurdu, bir kısmı direndi. Başlı başına bir medeniyet yaratmış olan Türkler şarkla garp arasında kalarak kendi hakimiyetlerini yaşatmak istediler, bin bir didinme ile asırları geçirdiler. Zaman zaman bir çok pılânsız hamleler yapıldı, fakat netice daima boşa çıktı.

Denebilirki Akdeniz havzası Türklerin elinde en büyük değerini bulduğu sırada, ne yazık ki en büyük değersizliğe uğradı! Çünkü şark pazarı olmak itibarını artık kaybetmişti. Bu meyanda yalnız Türkler değil, İtalyanlar da çok şeyler kaybettiler.

İşte geçen asırların maceralı tarihi bu kadar basit bir oluşun çalkantısından

ibarettir. Az kalsın bu çalkantı koca bir milleti yokluğa doğru sürükliyecekti. Fakat artık her şeyi anlamış olan bu enerjik millet, içinden fışkıran yeni bir kudretle yeniden hayata kavuştu.

Şimdi ikinci bir suâl daha sorabiliriz: Akdenizin bir köşesinde yeniden parlamaya başlayan tarihin genç çocuğu, vaktile olduğu gibi yine bu kıyılarda dünyanın mihrakı olacak mıdır?.. Bu cazibenin tecellisine inanmak hangi ekonomik zaruretle mümkündür?

Bu sualin karşılığı Türk inkılâbının ve Türk Cümhuriyetinin istikbalini aydınlatma bakımından o kadar değerli olacaktır ki üzerinde ne kadar çok durulsa yine azdır. Türkiye, istiklâlini koruduktan sonra. Atatürkün İzmirdeki bir nutkunda işaret ettikleri «Ekonomik zaferle taclandırılmayan bir zaferin neticesi daima husrandır!» Problemi ortaya konuldu. Fakat bu yeni problemi çözmek için ne yapmalı? Yeniden bir medeniyet meş'alesi mi yaratmalı idi?

Hayır! «Garb kültürü» denilen ve çokça bizim de hissemiz olan Avrupa kültürünü, ve onun prensiplerini aynen kabul etmek en doğru harekettir. Çünkü bugün biz Avrupaya en yakın bir milletiz. Yeni bir medeniyet yaratmaya çalışmak, bu kültürü yine reddetmek ve ona aykırı hareket etmek demektir.

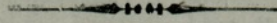
Acaba bu yeni kültür ne yapacak?

Buna verilecek kısa cevap şudur: Garba çok yakın ve ona karısmış olan Türk kültürü, Şarkın önündedir. Bu defa Garptan Şarka doğru yeni bir kültürün yayılmasına sebep olacaktır! Artık bulunucak yeni bir Amerika yoktur. Bugün ancak kurulması lâzımgelen, ve harekete getirilmesi bir zarurret olan Şark kültür ve ekonomik pazaraları vardır, İşte Türkiye bugünkü yerinde, tıpkı geçmişte olduğu gibi, yarının tarihi için pek mühim işler başarmak vazifesini üzerine almıştır,

Bu noktada Japonların kendilerine has kültürü hakikatte bir Garp kültürü ol-

makla beraber bunlar kendilerini bambaşka ve ayrı bir kültüre bağlı sayarlar. Garba çok uzak olan Japonlar için böyle düşünmek kabildir. Fakat bu günkü Türkiye, tamamen kendisini garp kültürüne dahil olmuş kabûl etmektedir.

Sözlerimizi kısa keserek Aziz Cümhuriyetin bu on beşinci yılında istikbalimiz için bu mühim nokta üzerinde yapılacak yeni araştırmaların bize ümit ve cesaret verdiğini sevinçle söyleyebiliriz .

Yeni rejimde çocuğun ehemmiyet ve kıymeti

Dr. ŞEMSETTİN DORA
Memleket Hastahanesi Çocuk Mütehassısı

Yeni Türkiye doğmadan ve yaratılmadan evvel çocuk; üzerinde durulması lâzım gelen ve derin bir ihtimamla korunması icabeden bir varlık değildi. Ona; ana ve babanın tabiî olan alâkasından başka, cemiyetin ve devletin de belki daha fazla bir bağlılık göstermesi lüzumu bir an bile düşünülmemişti. Halbuki çocuk, yurdun ve cemiyetin ve binnetice Devletin temelidir. Vatan dediğimiz toprak parçası, onun sağlam bünyesile korunur, mamur ve mes'ut olur. Devlet dediğimiz teşkilâtın gücü, onun küçük varlığının istikbale namzet kuvvet ve kudretine dayanır; ve millet onun tâ beşikten alacağı maddî ve manevî sağlık ve terbiyenin derecesi nisbette sağlam bir bünyeye sahip olabilir.

Nüfus siyaseti, çocuk siyasetine bağlıdır. Çocuk siyasetinde en göz önünde tutulacak nokta çocuğu hayata sağlam tevdi etmek, ve sonra bütün hayatı müddetince onu maddî ve manevî hastalıklardan koruyarak, ve hayatın önüne geçmektir. Bizde Türk

kadının yüksek feragat ve fedakârlığı ve doğurma kabiliyeti, doğum noktasında hiç bir endişe vermez. Yeter ki biz o doğanları koruyabilelim. Garp memleketlerinde çocuk meselesi çok evvel zamanlardanberi nazarı dikkate alınmış olduğu için oralarda koruyucu müesseseler ve teşkilât mütekâmil ve vasi bir şekildedir.

Halbuki bizde bu iş ancak cümhuriyetle başladı. Bugün bizdeki bu kurumlar memememleketin ihtiyacını karşılayacak bir şekilde olmamakla beraber gün geçtikçe adetleri ve vüsati artmaktadır.

Çocuğun korunması lüzumunu takdir eden bugünkü rejim devlet teşkilâtı sıhhiyesinde ona mühim bir mevki vermekle beraber belediyeler ve hayır müesseselerinin de bu ciheti ehemmiyetle göz önünde tuttuklarını kemali şükranla görüyoruz. Devletin resmî teşkilâtı sıhhiyesine dahil doğum ve çocuk bakım evleri, annelerin bir nezareti tıbbiye altında doğumlarını temin ettiği gibi hasta çocukları da yüksek bir ihtimamla tedavi etmekte ve her sene binlerce anne ve çocuk, bu kurtarıcı müesseselerde şifa ve sihhat bulmaktadır. Belediyelerin de devletin bu hedefine iştirak ederek açtıkları doğum ve süt çocukları istişare evleri, çocuk bakımının günden güne genişlediğini gösteren mesut delillerdir, Hiçbir hastanede çocuk hastalıklarına mahsus yatak yok iken Cümhuriyetin onbeş yılı içinde birçok hastanelerimizde çocuk mütehassısları vazife almış, ve çocuk koğuşları açılmıştır. Çocuk Esirgeme kurumu gibi hayır müesseseleri de bu mühim işte kendilerine düşen vazifeyi bütçe ve mesailerinin kudreti dahilinde yapmağa çalışmaktadır. Bazı sanayi merkezi olan şehirlerdeki Kreşler, bu yerinde çalışmanın hayırlı neticeleridir. Buralarda yüzlerce kimsesiz ve çalışmağa mecbur anneler, yavrularını büyük bir şefkat ve himayeye terkederek müsterih hayatlarını kazanmakta ve ailelerini geçindirmektedir.

Cumhuriyetten evvel çocuk hekimi olarak kaç doktorumuz vardı ? Tamamen ayrı bir ihtisas olan bu şubede kırka yakın mütehassıs meslekdaş, yurdun muhtelif yerlerinde vatan yavrularının

sağlığiyle uğraşıyorlar. Saltanat devrinin ne yaptığını bilmez, vatan ve millet ihtiyaçlarını idraktan âciz idaresine mukabil, Cumhuriyetin şuurlu ve muayyen bir proğramla muayyen bir hedefe yürüyen idaresinin bize on beş yıl içindeki başarıları arasında çocuk meselesine verdiği ehemmiyet yurt davasının en mühim işlerindendir. Çocuk vatanın en kıymetli bir hazinesidir. onu korumak vatanı korumaktır. Beşikteki bir küçük çocuk yarının büyük bir kabiliyet ve kudretidir. Biz onu himaye etmekle yarını korumuş oluyoruz. Yarın ki elbet bugünden daha iyi olacak, en iyiye doğru giden bu günkü rejim o mes'ut neticeyi elde etmek yarının büyük kabiliyet ve istidatlarını korumak için çocuğu korumagı kendine emel edinmiştir.

Vatanı, istikbalde gelecek nesillere tevdi edeceğiz. bu emaneti gözümüz arkada kalmadan yapabilmek için o nesli daha ana kucağında iken himayeye mecburuz. Çocuk, gelecek neslin nüvesidir. O nekadar sağlam, nekadar yabancı ve muzır tesirlerden azade, nekadar temiz bir muhit içinde kalırsa yine onun istikbalinden okadar emin olabiliriz. Onun içindir ki çocuk Atatürk devrinin, üzerinde durduğu en ehemmiyetli işlerden ve büyük bir kıymet verdiği mukaddes varlıklardan biridir.

BURSA MERİNOS FABRİKASI

NACİ KURUL

« Sümer Bank Merinos fabrikası, çok kıymetli bir eser olarak millî sevinci artıracaktır. Bu eser yurdun, hususile Bursa bölgesinin Endüstri inkişafına ve büyük millî ihtiyacının giderilmesine yardım edecektir. Eserin başarılmasından Ekonomi Bakanlığını tebrik ederim. Sümer Bank direktörlüğüne teşekkür ve fabrikayı gördüğüm gibi yüksek bilgi, tam düzenli idarede, direktörüne başarı temenni ederim, »

Bursa 2-2-1938 : *K. ATATÜRK*

Eskiler « halkın aklı gözündedir » sözünü pek severler, bu suretle halkın cehaletini ve yalnız gördüğünü idrak edebileceğini anlatmak isterlerdi.

Hiç görülmemiş ve düşünülmemiş derecede azametli olan Türk inkılâbını ancak Türk milletinin yüksek idraki ve aklı selimi bu kadar kısa bir zamanda kavramış, ve hazmederek benimsemiştir.

İnanmak ve inanarak yapmak kudretlerinin birleşmesi, bugünkü akla sığmaz harikaları, ilerlemeleri yaratmıştır .

Dünya durdukça, ve tarih okudukça bütün cihanın hay-

ranlık'a daima tetkik ve mütalâa edeceği Türk İstiklâl savaşı, ve Türk inkilâbı, başından sonuna kadar bütün milleti sermest edebilirdi.

Fakat Atatürk, 1923 de Alaşehirde söyledikleri meşhur nutuklarında: (ASKERÎ ZAFERLERİMİZLE MAĞRUR OLMAYALIM YENİ İLİM VE İKTİSAT ZAFERLERİNE HAZIRLANALIM) buyurmuşlardı.

Her emrindeki isabete iman etmiş olan bütün Millet, Atalarının arzularına uyarak yeni ilim ve iktisat zaferlerine hazırlandı.

İlk beş senelik iktisadî kalkınma pilânı ile az zamanda Türkiyenin her tarafında birer müstahkem mevki halinde fabrikalar yükseldi.

Bursa Merinos fabrikası da - tekniğin bütün tekâmüllerini ihtiva ederek - Cümhuriyetin kurduğu muazzam iktisadî bir kaledir.

Türkün hasletlerini her kesten eyi anlayan ve idare eden Büyük Şef, her sahada ölmez eserler yaratan Türk Milletinin eski tarihlerde olduğu gibi az zamanda bu günkü medeniyetin icatlarına ve icaplarına uygun kudret, kabiliyet ve muvaffakiyet göstereceğini biliyordu.

İşte Büyük Türk Milleti, Büyük Şefine olan güvenile onun irşadına uyarak her gün ilerleyen, genişleyen, yükselen bir nur halinde daha yüksek harikalar yaratmağa koşuyor.

Merinos fabrikasını vücuda getirenler ve hiç bir yabancı unsura muhtaç olmadan mükemmelen işletmeğe ve kazanç yollarına sevke muvaffak olanlar; Atatürkün yukarıda yazılı yüksek takdirlerine mazhar oldular.

Gayet çetin olan iktisadî kalkınmayı isabetli plânlarla başarmağa ve muazzam eserler yaratmağa muvaffak olanlar, Türkün askerî zaferlerinde olduğu gibi -Türke has tevazularile, tatlı tebessümleri'e, ve sadece Atalarının heykeli altına yazdıkları samimî kelimelerle duygularını ifade ve iftihar ediyorlar.

İnanıyoruz

Ve

Yapıyoruz.

Cümhuriyet bekcileri

HATİCE ENGİN
Kız Lisesinden

Türkün bahtında sabah, işte bu günde oldu;
Karanlıkta ağlayan gözler ışık'a doldu.

Tarihlerde şahlanan bir Arslanın adını,
Lozan - yere vurduda da o Sevr in - kanadını

Yükseltti tâ göklere Türk ve Atatürk diye;
Türk bu günde kavuştu bahtındaki ülküye.

Ankara kal'asından o baş göge yükseldi.
Atatürk kükremişti, bakışları bir seldi.

Sürükledi Ulusu ışıklı bir engine,
Bütün ruhlar susuzdu eğemenlik rengine.

Cümhuriyet, o ateş Türklükle birden yandı;
Cümhuriyet: Türklüğün kalbinde Ulu andı.

Biz o andı içmişiz Atamızın elinden,
Ülkümüzü topladık on beş yıllık devrimden.

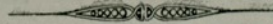
Zafer denen bir kartal göklere kanat gerdi,
On beş yıl yurdumuza asır gücü verdi.

On beş yılda Atamız şimşeklere yol açtı,
On beş yılda Cümhurluk tarihlere ulaştı.

Elimizde albayrak, kalbimizde ülkümüz;
Azmimiz anlamadı ne gece, ne de gündüz.

Medeniyet diz çöktü önünde koca Türkün,
Yaşasın Cümhuriyet eseri Atatürkün..

Her hücümda bir izci, her emirde bir eriz.
Yurdumuzun başında ebedî bekcileriz..

DAĞLAR

EMİN ÜLGENER

Yaprakları döken, bu yılın güzü ;
Size de sessizce geldi mi dağlar .
Sararıp, solunca nazlımın yüzü ;
Sizde de çiçekler soldu mu dağlar .

Acap ne haldedir, bilmiyorum yar .
İçimde bitmeyen bir eriyiş var .
Gönüllerde esen deli rüzgârlar ;
Sizin de yaşınız sildi mi dağlar .

Dallard bülbüller artık sustu mu ,
Yüce başlarımız, şimdi sistemi .
Deyiverin bana, yarim yasta mı,
O da ayrılığı bildi mi dağlar .

●

Sırtlarınız gene duman dumana ,
Eller çok gördü'er. iqlimi bana .
Gere ağlıyor mu bakıp bu yana ;
Süzülen gözleri da'dı mı dağlar .

●

Kimsesiz kaldı mı pınar başları ,
Yuvaların uçtular mı kuşları ,
Yanlarında durur elin eşleri
Benimki yapyalnız kaldı mı dağlar .

●

İki garip, ağlar iki diyarda .
Yaşlarımı dindiremem bir yerde ,
Bütün her kes mes'ut ve bahtiyar da
Bizim talihimiz öldü mü dağlar .

19/9/938

BAYRAM

CELÂL SITKI GÜRLER

Tekin çok heyecanlı idi. Bu sabah bölüğü teftiş verecekdi. Mesleğini seven, vazifesine düşkün bir asker gibi yerinde duramıyor, çavuşunu çağrıyor, emirler veriyor, baş çavuşun yanına gidiyor, ve ona bir gün evvel vermiş olduğu vazifelere ait suâller soruyordu.

Tekin gençliğinin bütün heyecanile vazifesine sarılmış, ve bölüğünü yetiştirmişti. Bölüğünde okuma yazma bilmiyen bir kişi bi'e yoktu. Erler; yurd nedir, bayrak nedir, vazife ve şeref nedir hep biliyorlardı.

Tekin, bütün bildiklerini herkesin anlıyabileceği bir lisanla erlerine öğretmişdi, Genç subay bütün öğrendiklerini hayalen gözünün önüne getiriyor, Generalın erlerine sosracağı suâllere karşı, erlerinin verebilecekleri cevapları taşarlıyarak keyfli keyfli sırıtıyordu.

Bölükler sıra sıra teftiş sahasına dizilmişlerdi. Tekin imtihana girecek çocuklar gibi kızarıp sararıyor, hırslı hırslı bölüğünün erlerile meşgul oluyordu.

Teftiş hey'eti, önde Fırka generalı oldoğu halde göründü. tabur komutanının çelik sesi bütün taburu harekete getirdi:

Dikkat.. Tabur.. hazır ol., sağa bak.

Her er tunçtan bir heykel gibi hazırol vaziyetine girmiş ve gelen hey'ete doğru başını çevirmişdi.

Üçüncü bölüğün teftişi çok iyi oldu. Erlerin, bütün sorulan suâllere doğru ve sert sert karşılık

verişleri Generalı çok memnun etti. General, Tekinin elini sıkaraken:

—«Oğlum çok memnun oldum: Erleri Cümhuriyet vatandaşına yaraşır bir şekilde yetiştirmişsin. Yurt, senin gibi vazifesini bilen ve yurt sevgisini yayan insanlarla yükselir, seni tebrik ederim. Yarın terhis olup memleketine dönecek ve diğer ödevine koşacaksın. Ne zeman sıkılır, bunalır ve başın darda kalırsa bana vaz, ben sana elimi uzatabilirim.» dedi.

*
* *

Tekin Atmacalar köyüne geleli on yıl olmuşdu. İlk geldiği günler köylü kendisine pek yüz vermemişdi. Köy, iki partiye ayrılmışdı. Her parti muhtarın kendi adamlarından olmasını istiyordu. Muhtar seçimi günlerinde bu yüzden kanlı çarpışmalarîn olduğu ve bir kaç delikanlının bu uğurda öldüğünü, Tekin bu köye gelirken öğrenmişdi. Tekinîn ilk işi bu iklliği kaldırmak oldu. Bunun için tam üç ay geceli gündüzlü çalışdı. Köyde birlik olmadıkça hiç bir iş yapılmazdı. Bu birliği muhakak temin etmek lâzımdı İlk aylarda kendisini ölümle tehdit ederek bu gibi işlerle uğraşmamasını söylediler. Tekîn yılmadı, kendisini tehdit edenlerle arkadaşlık etti ve onlar samimîliğine inandırdı.

Köyün ortasından geçen dere, köyü şeklen ikiye ayırıyordu. Her iki mahallede de azılı adamlar vardı.

Tekin köye geldiği günlerde muntazaman camiye gitti. Her iki tarafın da birer camii vardı. Tekin camilerde namazdan sonra köylüyü etrafına topluyor ve onlara:

(Cümhuriyetin faydalarını, âşanın şimdiye kadar köylüye yapmış olduğu zararları, saltanatın fenalığını) bir bir anlatıyordu. Bir Cuma günü yine köylüyü toplamıştı, ve yine Cümhuriyetten bahsediyordu. Köyün ileri gelenlerinden Dağlının Ali dayanamadı:

— «Desene, biz yıllardanberi imama uymuşuz. Bundan sonra imamlar bize uyacak. Sultanlıkta cemaat imama, Cümhuriyette de imam cemaate uyar.» diye bağırdı ve Cümhuriyeti, kendi kafasına göre iyi bir şekilde anladığını öğretmen Tekine isbat etmiş oldu.

Tekin köylüye bütün yenilikleri işte böylece onların dilile sindire sindire anlattı. Köyde ikiliği kaldırdı. Artık köylü, muhtarları en iyi iş yapanlardan seçiyordu.

El birliği ile köyün içinden geçen pis derenin üstü kapandı. Bataklıklar kurutuldu, köyün yakınlarında Ahlatlık denen bir yer vardı. Oradaki bütün ahlat ağaçlarına armut aşısı yapıldı. Köy, bir kaç yıl içinde yakın köylerden daha iyi armut yetiştirir oldu.

Köyden uzak düz bir çalılık vardı. Bütün köylü el birliğile düz çalılıkdaki çalıları köklediler orasını dutluk yaptılar. Tekin ipek böceği yetistirme usûllerini köylülere öğretti. Atmacalar köyü bir kaç yıl içinde binlerce kilo koza yetiştirir bir hale geldi.

Köylü, Tekinin her sözüne inanıyor, ve onun işaret ettiği esaslar üzerinde canla başla çalışıyordu.

Az zaman içinde köyün o pis kılığı değişivermişti.

Yalnız bu yıl Tekin pek sıkıntılı ve üzüntülü idi. Okulunda babasız, annesiz Yılmaz isminde zeki bir çocuk vardı. Okulu pek iyi bir derece ile bitirmişti. Çocuğun tahsiline kimse yardım edemiyecekti.

Tahsilsiz kalsa çocuğun istikbali için yazık olacaktı. Bu zeki ve ateşin çocuğun kafa hazineleri göz göre göre körletilecekti.

Tekinin hiç parası yoktu. O bütün aldığını, okulunun yoksul çocukları için harciyordu. Düşündü taşındı. Aklına General Azmi gelir gibi oldu. Askerliğini yaparken teftişde :

— « Başın darda kalırsa bana bildir ben sana elimi uzatırım » demişti. İşte şimdi tam sırası idi.

General Azminin nerede olduğunu araştırmak ve başının darda kaldığını ona bir mektupla anlatmak...

Bir haftalık araştırmalardan sonra Gneral Azminin, emekli olarak Ordududan ayrıldığını, ve köyünün bağlı olduğu şehirde Halkevi başkanlığı ettiğini öğrendi.

Bir mektupla çocuğun halini ona bildirdi. Ve Generalın vadini hatırlattı. Bu zeki çocuğun yetiştirilmesi için ne gibi işlerin yapılabileceğini rica ederek sordu.

Bir gün evvel Generaldan cevap almıştı. «Yılmazın heman gönderilmesini, ve Halkevi tarafından Lisede okutulacağını kendisine yazıyordu.

Tekin dünya'ar kendisinin olmuş gibi şevindi.

Yarın Cümhuriyet bayramı idi. Yılmazın Bayram için köyde vazifesi vardı. Cümhuriyet alanında bir söylev verecekti.

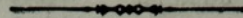
*
* *

Cümhuriyet bayramını Atmacalar köyü çok güzel bir şekilde kutluladı. Yılmazın söylevi dakikalarca alkışlandı. Söylevden sonra, Lisede okumak üzere şehre gideceğinden bahsederek köylülere «allaha ısmarladık» dedi.

Törenden sonra kendisi için hazırlanan bir yaylı arabasına binerken bütün köylü orada toplanmıştı.

Yılmaz, büyüklerinin ve öğretmeninin elini öptü. Öğretmen de Yılmazın alnından öperek ona iyi yolculuklar temenni etti. Öğretmenin, Tekinin sevincirden gözleri yaşarmıştı.

İki bayram bir güne denk gelmişti. Onun için çok memnundu.

Halkevi Faaliyetine

Ait resimler

Bayrağa saygı töreni

Halkevi Halkla beraber

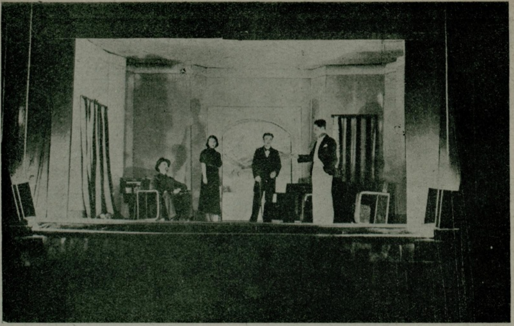
Köy gezileri

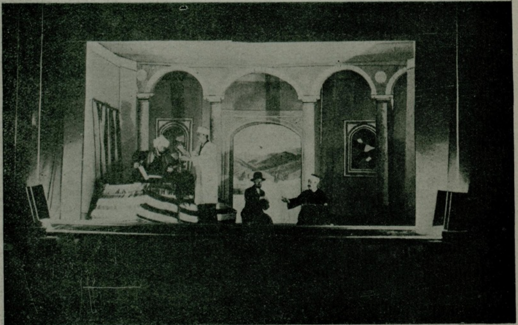
Köyde bayram

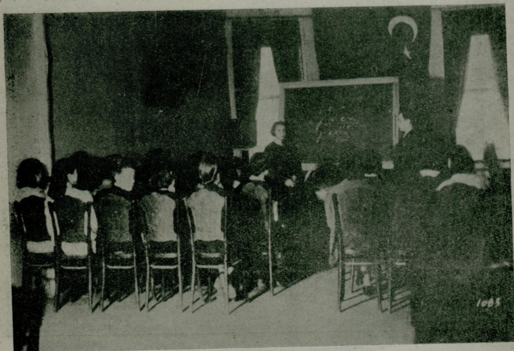
Resim sergisi

Resim atelyesi

Gösterit faaliyetinden iki sahne

Dil kurslarından ikisi

Şan dersi

Kalkan oyunu

Kitapsarayda okuyanlar

Halkevinin evlendirdiği çiftler

Köy muhtar ve öğretmenleri Halkevinde

Cezaevi ders bitimi

19-Şubat-932 den 30-Haziran-938 tarihine kadar Halkevinde yapılan her türlü toplantı, ve bu toplantıya gelenlerin bütün sayısını gösterir umumî tablo

Tolantı sayısı	Toplantıya gelenler	
222	1804	Yönkurul toplantısı
118	451	Dil-Tarih komitesi
48	159	Ar
122	964	Gösterit
99	533	Spor
147	562	Sosyal yardım
32	146	Dershane
38	121	Kitapsaray
299	1433	Köycülük
5	18	Müze
154	78216	Temsil
422	95285	Konferans
57	19967	Konser
40	19500	Sinema
75	27020	Filimli konferans
9	45896	Resim sergisi
1	3110	Dikiş sergisi
1	2250	Fotoğraf sergisi
2	1100	Balo
6	545	Şölen
2	320	Nişan - Nikâh
3	1175	Çaylı danslar
118	655	Köy gezileri
51	5888	Türlü sporlar
3299	55176	Türlü Dersler
319	380	İkmal kursları
2203	34498	Diğer her türlü toplantı
	23765	Kitapsarayda kitap okuyonlar
7892	420931	YEKÛN

Bursa Halkevinin 19 - Şubat - 1932 den 30 - Haziran - 1938 yılına kadar Kitapsaray vaziyeti

Kitap sayısı	Okuyanlar sayısı	Yılları
—	—	1932
—	—	1933
600	—	1934
1458	2092	1935
1855	6747	1936
2017	9779	1937
2110	5147	1938 İlk altı aylık
	23765	

Bursa Halkevinin 1932 - 1938 yıllarındaki Bütçesi

Lira	Yılları	
200	1932	« Şubat - Mayıs »
4750	1932	
8700	1933	
9550	1934	
10000	1935	
12000	1936	
14000	1937	
12000	1938	

Bursa Halkevinin açılış tarihi olan 19 - Şubat - 1932 den 30 - Haziran - 1938 tarihine kadar olan çalışmalarını gösterir cetvel

Temsil		Konferans		Konser		Sinema		Filimli Konferans		Resim Sergisi		Dikiş ve Biçki Sergisi		Fotoğraf Sergisi			
Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler		Yıllar
5	4000	6	2700	—	—	1	500	—	—	—	—	—	—	—	—		1932
25	14800	22	8700	12	4500	—	—	8	3600	—	—	—	—	—	—		1933
8	3350	20	7300	13	3750	—	—	34	13270	—	—	—	—	—	—		1934
4	3600	47	12345	5	2962	1	350	27	7800	—	—	—	—	—	—		1935
30	14450	160	14951	8	2100	—	—	6	2350	2	6460	—	—	—	—		1936
53	23960	77	13192	16	5555	—	—	—	—	4	8397	1	3110	—	—		1937
29	14050	90	36097	3	1100	38	18650	—	—	3	31039	—	—	1	2230	İlk altı aylık	1938
154	78210	422	95285	57	19967	40	19500	75	27020	9	45896	1	3110	1	2230		

Balo		Şölen		Nişan - Nikâh		Çaylı Danslar		Köy Gezileri		Türlü Sporlar		Türlü Dersler		Ortaokullar ikmal kursları		Türlü toplantılar		
Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Sayısı	Gelenler	Yılları
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	85	80	245	—	—	67	787	1932
—	—	—	—	—	—	—	—	2	8	3	112	136	510	—	—	153	2140	1933
—	—	—	—	—	—	—	—	8	64	2	43	280	1530	—	—	172	2874	1934
—	—	—	—	1	200	3	1175	60	250	11	3200	288	2970	—	—	247	11542	1935
1	800	4	425	1	120	—	—	38	178	1	22	648	9120	—	—	505	4895	1936
1	300	2	120	—	—	—	—	7	101	26	756	1349	30931	—	—	646	8839	1937
—	—	—	—	—	—	—	—	3	54	7	1670	518	9870	319	380	413	3421	1938
2	1100	6	545	2	320	3	1175	118	655	51	5888	3299	55176	319	380	2203	34498	

Bursa Halkevinin 19 - Şubat - 1932 den 30 - Haziran - 1938 e kadar muhtelif yıllardaki üye sayısı

Dil-Tarih		Ar		Gösterit		Spor		Sosyal Yardım		Kitapsaray		Halk Dershanesi		Köycülük		Müze		Tutarı		G. Tutarı		
K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	Yılları
—	20	1	32	3	30	2	170	—	52	—	18	—	12	4	68	—	8	10	410		510	1932
—	72	6	43	5	28	5	479	—	60	—	25	1	10	19	118	6	34	42	869		911	1933
—	67	4	38	3	23	2	510	—	87	—	20	1	13	22	107	1	20	33	885		918	1934
7	44	12	17	3	20	3	854	5	73	5	24	5	15	21	98	6	12	67	1157		1224	1935
8	51	14	25	8	52	3	854	7	85	9	32	5	21	23	108	9	12	86	1240		1326	1936
11	67	27	72	6	101	4	679	13	124	10	45	7	29	51	186	10	16	139	1319		1458	1937
7	56	15	51	1	94	30	944	7	211	5	41	2	25	40	136	4	22	111	1580		1691	1938

Bursa Halkevinin 19 - Şubat - 1932 den 30 - Haziran - 1938 yılına kadar bütün Komitelerin muhtelif tarihlerdeki toplantıları

Dil-Tarih		Ar		Gösterit		Spor		Sosyal Yardım		Kitapsaray		Halk Dersaneleri		Köycülük		Müze		
Sayı	Gelen	Sayı	Gelen	Sayı	Gelen	Sayı	Gelen	Sayı	Gelen	Sayı	Gelen	Sayı	Gelen	Sayı	Gelen	Sayı	Gelen	Yıllar
5	18	4	17	3	14	8	27	2	6	—	—	2	8	25	82	—	—	1932
7	20	1	3	6	25	11	35	7	24	1	4	1	3	31	125	—	—	1933
16	49	2	5	5	16	12	41	19	73	—	—	3	12	42	197	—	—	1934
46	184	18	42	12	54	16	132	36	101	15	49	5	22	64	458	—	—	1935
23	97	4	12	55	659	24	158	25	137	10	27	8	44	57	251	—	—	1936
8	32	7	33	29	146	22	112	36	122	10	35	10	40	59	241	3	12	1937
13	51	12	47	9	50	6	28	22	99	2	6	3	17	21	79	2	6	1938
118	451	48	159	122	964	99	533	147	562	38	121	32	146	299	1433	5	18	